

Universell utforming 2018

Kartlegging av kunnskap om og holdninger til universell utforming
i byggebransjen og kommuner

Gjennomført av Ipsos

for Direktoratet for byggkvalitet
(DiBK)

November 2018

Innhold

Sammendrag.....	3
1. Innledning.....	5
1.1 Bakgrunn.....	5
1.2 Om universell utforming	5
2. Metode og undersøkelsesdesign.....	6
3. Resultater for kommunene	7
3.1 Begrepsforståelse og kjennskap til lovverk.....	8
3.2 Kunnskap om universell utforming.....	10
3.3 Holdninger til universell utforming.....	16
3.4 Implementering	18
3.5 Kompetansebehov	21
4. Resultater for byggebransjen.....	26
4.1 Begrepsforståelse og kjennskap til lovverk.....	26
4.2 Kunnskap om universell utforming.....	28
4.3 Holdninger til universell utforming.....	33
4.4 Implementering	35
4.5 Kompetansebehov	37
5. Sammenheng mellom kunnskap og holdninger	42
6. Utviklingstrekk	43
7. Om utvalget.....	48
8. Vedlegg.....	51

Sammendrag

Ipsos har på oppdrag fra Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) gjennomført en kartlegging som bidrar til å besvare en styringsparameter fra KMD i deres tildelingsbrev til DiBK for 2016: «*Brukernes opplevelse av hvordan regelverket støtter opp om utvikling og implementering av nye løsninger, særlig innenfor energi og universell utforming*». Kartleggingen måler kunnskap om, holdninger til og kompetansebehov knyttet til universell utforming i norske kommuner og byggebransjen.

Vi bygger på tilsvarende måling som ble gjennomført i 2014 og i 2016, integrerer dataene og viser utvikling over tid. Dataene er basert på telefonintervjuer med 1002 respondenter i de to målgruppene. Kartleggingen viser også *sammenhenger* mellom kunnskap, holdning og kunnskapsbehov.

Kunnskapen om universell utforming er stabil. Resultatene viser et stabilt mønster fra måling i 2016 til årets måling. De kommuneansatte har både større begrepsforståelse og kunnskap om universell utforming totalt enn dem fra byggebransjen. Imidlertid ser vi forskjeller mellom kommunene og byggebransjen når det gjelder konkret kjennskap til Plan- og bygningsloven og byggtekniske forskrifter. Naturlig nok er kjennskap til Plan- og bygningsloven størst i kommunene og de byggtekniske forskriftene størst i byggebransjen.

Holdningene til universell utforming utvikler seg fortsatt positivt. Her ser vi en særlig økning i andelen «svært positive». Fortsatt mer positive holdninger i kommunene enn i byggebransjen. Dette gjelder både generelt, men også spesifikt, for eksempel når det gjelder universell utforming i eksisterende bygg.

Det er en klar sammenheng mellom kunnskap om og holdninger til universell utforming. Resultatene fra årets undersøkelse viser at det er en klar sammenheng mellom det å ha god kompetanse og være opptatt av å bidra til gode løsninger innenfor universell utforming. Blant de med god kompetanse er også andelen som mener at kravene i TEK17 er klare og forståelige størst, og at universell utforming er en naturlig og integrert del av hele byggeprosessen. Resultatene viser også at blant de med positive holdninger er andelen som ønsker mere kompetanse størst.

Bred oppslutning om at universell utforming er viktig, men nedgang i andelen som opplever at universell utforming er integrert i byggeprosesser. Hele 97 % av de spurte mener at universell utforming av bygninger og uterom er viktig for å skape et inkluderende samfunn, men andelen som svarer at universell utforming er naturlig og integrert i hele prosessen har blitt redusert med 8 prosentpoeng, fra 60 % til 52 %. Det er i kommunene at vi finner den største andelen av de som mener universell utforming er naturlig og integrert i byggeprosessene (59%).

Behovet for kompetanse om universell utforming holdes stabilt. Andelen som vurderer at de har nok kompetanse om universell utforming innenfor sitt arbeidsområde er 67 %, og på samme nivå som i 2016. Omkring halvparten (52%) har fått sin kompetanse gjennom egen erfaring, etterfulgt av byggtekniske forskrifter og annet lovverk (29%) og gjennom kollegaer (27%). Selv om behovet for kompetanse har holdt seg stabilt, har bildet endret seg

noe når det gjelder hvordan man ønsker å tilegne seg kompetanse. Her har andelen som ønsker seg kompetanse gjennom de foreslåtte kanalene i undersøkelsen gått kraftig ned, og spørsmålet er om man bør foreta dypere undersøkelser om hvordan både kommunene og byggebransjen ønsker å tilegne seg ny kompetanse om universell utforming.

Byggebransjen vurderer i større grad sin kompetanse som god nok sammenlignet med kommuneutvalget. Dette var også tilfellet i 2016 målingen.

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Regjeringens visjon er et samfunn der alle kan delta. Tilgjengelighet og universell utforming er sentrale virkemidler for å oppnå dette. I Regjeringens handlingsplan for universell utforming 2015-2019 slås det fast at det fortsatt er et behov for en systematisk samordning av innsatsen for universell utforming. Innsatsen fortsetter på sentrale samfunnsområder som transport, bygninger og uteområder.

Direktoratet for byggkvalitet tildeles årlig oppgaver fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Et delmål er at byggeregler skal ivareta sikkerhet, miljø og tilgjengelighet i boliger og bygg. En av styringsparameterne knyttet til delmålet er brukernes opplevelse av hvordan regelverk støtter opp om utvikling og implementering av nye løsninger, særlig innenfor energi og universell utforming. Måling av status om kunnskap og holdning til universell utforming er en oppgave som understøtter målet.

1.2 Om universell utforming

Personer med funksjonsnedsettelse kan ha reduserte muligheter for å mestre utfordringer som bruken av byggverket innebærer. Universell utforming er å utforme produkter, byggverk og uteområder på en slik måte at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte så langt det er mulig, uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler. En gylden regel innen universell utforming er at bygninger og uteområder tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelse også fungerer godt for alle andre. Intensjonen bak kravene om universell utforming bygger på prinsippene om likeverd og like muligheter for alle til å delta i samfunnet. I tråd med disse prinsippene må det følgelig tas hensyn til menneskets variasjoner, så vel i alder som i funksjonsevne¹.

I henhold til § 12-1 i TEK17 (Byggteknisk forskrift), skal byggverk for publikum og arbeidsbygning være universelt utformet slik det følger av bestemmelser i forskriften, og hovedløsningen skal være utformet slik at den kan brukes av flest mulig på en likestilt måte². Ved prosjektering for universell utforming benyttes det et dimensjoneringsgrunnlag basert på personer med ulikt funksjonsnivå, eksempelvis nedsatt kraft og bevegelse, nedsatt syn og nedsatt hørsel.

---

¹ Regjeringens handlingsplan for universell utforming 2015-2019. Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet

² <https://dibk.no/byggereglene/byggteknisk-forskrift-tek17/12/i/12-1/> Lesedato: 30.10.2018

2. Metode og undersøkelsesdesign

Ipsos har gjennomført denne kartleggingen blant kommuner og bedrifter i byggebransjen for Direktoratet for byggkvalitet (DiBK). Tilsvarende undersøkelser er gjennomført en rekke ganger tidligere. Kjennskap, kunnskap og holdninger knyttet til universell utforming i norske kommuner er kartlagt i 2011 og 2013 av Opinion, og i 2014, 2016 og 2018 av Ipsos. Bedrifter i byggebransjen ble inkludert som målgruppe i 2014, samtidig som et utvalg av befolkningen ble tatt ut av undersøkelsen.

Den foreliggende undersøkelsen bygger på data fra 1002 respondenter som er intervjuet via telefon. Datainnsamlingen er gjennomført i oktober 2018.

Undersøkelsen dekker respondentenes kjennskap til, kunnskap om og holdninger til universell utforming, hvordan universell utforming anvendes i det daglige arbeidet og hvilket behov for kompetanse målgruppen har knyttet til universell utforming. Undersøkelsen går inn i rekken av de allerede gjennomførte undersøkelsene. Denne rapporten viser derfor utvikling over tid på spørsmål som er sammenfallende med de foregående gjennomføringene. Gjennomføringen i 2018 er tilnærmet like 2014 og 2016, mens det kun er mulig å sammenligne enkelte spørsmål med gjennomføringen blant kommuner i 2011 og 2013. I årets undersøkelse har vi lagt til ett nytt spørsmål om hvilke kanaler man har fått kunnskap om universell utforming.

Et representativt utvalg av henholdsvis norske kommuner og bedrifter i byggebransjen er kontaktet. De fleste spørsmålene er stilt til hele utvalget, mens enkelte spørsmål har vært spesifikke, og er kun stilt til delutvalg. Dataene er ikke vektet. For ytterligere opplysninger om utvalget, se kapittel 7.

I det følgende presenteres resultatene for kommunene og byggebransjen separat. Hovedårsaken til dette er at både 2014- og 2016-målingen viste nokså store forskjeller i både kompetanse, holdninger og kunnskapsbehov for kommunene og bransjen. Videre er dette vesensforskjellige målgrupper med ulike forutsetninger, interesser og mål når det gjelder tematikken for undersøkelsen. Vi mener variasjonen i resultatene illustreres best ved å rapportere de to hovedmålgruppene hver for seg.

I **kapittel 3** presenteres resultatene for utvalget med kommuneansatte. **Kapittel 4** tar for seg de ansatte i byggebransjen. Deretter løfter vi blikket noe og undersøker sammenhengen mellom kompetanse og holdninger til universell utforming i **kapittel 5**. I **kapittel 6** peker vi på noen overordnede utviklingstrekk fra 2014 til 2018, både på bakgrunn av hele utvalget samlet sett, og når vi sammenligner kommuner og bransjen som to separate målgrupper.

Kapittel 3 og 4 har lik tematisk inndeling. Resultatene er fremstilt grafisk i figurer. Tallene som vises i figurene er på totalnivå for henholdsvis kommuner og byggebransjen. Statistisk signifikante funn blant undergrupper er kommentert i teksten der det er relevant.

Utvalgsundersøkelser er alltid beheftet med feilmarginer. Feilmarginen varierer med antall intervjuer og svarfordelingen på det enkelte spørsmål. Som en hovedregel må resultatene på hhv. kommuneansatte og bedriftsansatte tolkes innenfor feilmarginer på +/- 0,9-4,5 prosentpoeng.

3. Resultater for kommunene

I dette kapittelet presenteres resultater for kommunene, totalt 502 respondenter. Respondentene er fordelt på stilling/rolle og hovedarbeidsområder.

Respondentene i kommuneutvalget har følgende fem stillinger/roller:

- Leder
- Saksbehandler
- Planlegger
- Politiker
- Rådmann

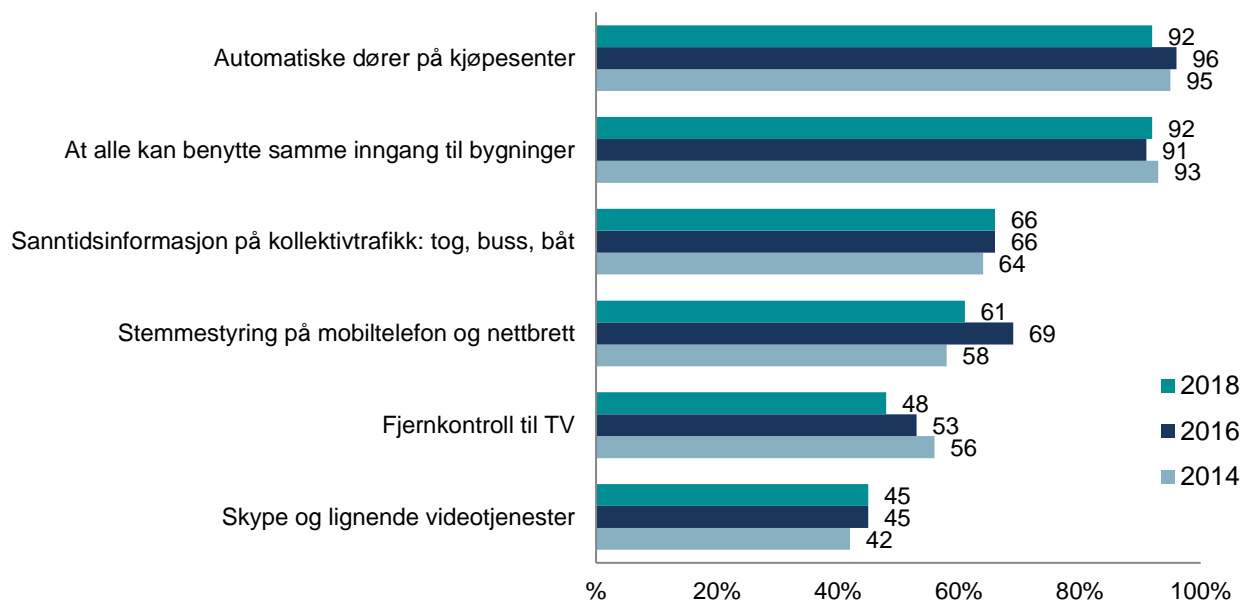
Respondentene i kommunene er også fordelt på tre hovedområder i henhold til hva de arbeider innenfor. Dette er:

- Arealplanlegging
- Byggesak
- Eiendomsforvaltning

3.1 Begrepsforståelse og kjennskap til lovverk

Få endringer i begrepsforståelsen

Figur 1: Hvilke av følgende mener du hører til begrepet universell utforming?

Figur 1 viser hvordan kommunene vurderer hva som hører til begrepet universell utforming. Svarfordelingen er nokså lik den for 2016-undersøkelsen for alle forholdene som er målt. Et av forholdene som er målt, nemlig «*at alle kan benytte samme inngang til bygninger*», ligger svært tett opp mot definisjonen av universell utforming. Dette er blant forholdene som flest oppfatter som universell utforming (92 %) og ligger på nivå med sist undersøkelse. Videre mener også majoriteten at universell utforming dreier seg om at «*automatiske dører på kjøpesenter*», som har hatt en liten nedgang siden 2016, men innenfor feilmarginene.

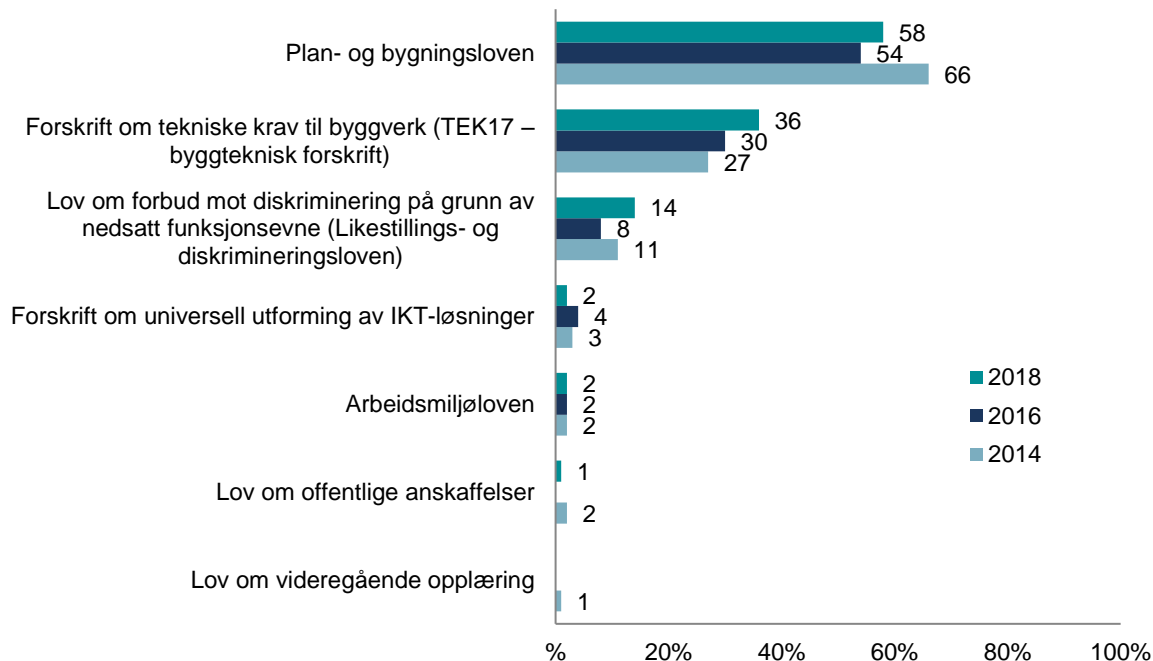
Det er færre i 2018 enn i 2016 som mener at universell utforming også omfatter «*stemmestyring på mobiltelefon og nettbrett*», en reduksjon på 8 prosentpoeng. Videre er det færre som mener at det dreier seg om fjernkontroll til TV, som har sunket fra 53% til 48% i samme periode. I underkant av halvparten mener at «*fjernkontroll for TV*» og «*Skype og lignende videotjenester*» hører til begrepet universell utforming. Dette bør ikke umiddelbart tolkes som at de spurte mangler kompetanse om faget eller hva som kan skape en universelt utformet løsning. Spørsmålet kan imidlertid gi en indikasjon på hvor mange som har en forståelse av faget som går utover det som er nedfelt i lover og regelverk.

Resultatene fra årets undersøkelse viser at respondentene i snitt mener at 4 av forholdene viste i figur 1 ovenfor hører til begrepet universell utforming. De gruppene som i gjennomsnitt oppgir flest forhold er politikere (4,3), rådmenn (4,1) og de som driver med planarbeid (4,1) i kommunene. I den andre enden finner vi de som jobber med eiendomsforvaltning (3,8) og byggesaker (3,8). Resultatene fra i år er kun marginalt forskjellige fra resultatene i 2016, og innenfor feilmarginene. Dette gjelder også med hensyn til fordelingene mellom de ulike målgruppene og hvem som oppgir flest og færrest forhold.

Plan- og bygningsloven best kjent blant kommunene

Figur 2: Kjenner du til hvilke lover og forskrifter du kan henvise til eller orientere deg i når det gjelder universell utforming?

Et annet mål på kjennskap og kunnskap er oversikt over hvilke lover og forskrifter hvor universell utforming er nedfelt. De to kunnskapskildene med høyest kjennskap er Plan- og bygningsloven (PBL) og byggt teknisk forskrift TEK17 (tidligere TEK10). 3 av 5 kjenner til PBL (58%), som tilsvarer en økning på 4 prosentpoeng siden 2016. Resultatene viser også en positiv utvikling når det gjelder kunnskap om byggt teknisk forskrift, som har økt fra 30% til 36% siden 2016. Dette betyr at kunnskapen til forskriften har økt med 9 prosentpoeng over en fire-års periode.

Resultater viser variasjoner mellom undergruppene i kommunene. Kjennskapen til PBL er spesielt høy blant planleggere (76%), etterfulgt av rådmenn og ledere på henholdsvis 64% og 62%. Byggt teknisk forskrift er hyppigst nevnt blant respondenter som arbeider med byggesaker (67%), og det er høy kjennskap blant saksbehandlere (57%) og ledere (48%).. Lavest kjennskap til lover og forskrifter er det blant politikerne.

Ved sist undersøkelse i 2016 så man en tendens til nedgang i kunnskap om lover og forskrifter blant kommunalt ansatte. Et overordnet funn ved årets undersøkelse er at denne tendensen ser ut til å ha snudd, med økt kjennskap til både PBL, TEK17 og Likestillings- og diskrimineringsloven (hvor DTL nå er innlemmet). Dette underbygges av at andelen som sier at de kjenner ingen lover har sunket fra 26% til 20% fra 2016 til 2018. Samtidig ser man at andelen som kan nevne andre lover/forskrifter har blitt doblet fra 17% til 33%.

I 2014 kjente de ansatte i kommunene i gjennomsnitt til 1,5 lover og forskrifter, i 2016 var tallet 1,1 og i 2018 er vi tilbake på et gjennomsnitt på 1,5.

3.2 Kunnskap om universell utforming

Vi har kartlagt kunnskap om universell utforming ved å stille en rekke åpne og uhjulpne spørsmål om virkemidler som kan benyttes for å skape en universelt utformet løsning. Totalt benyttet vi fem spørsmål hvor respondentene *ikke* fikk lest opp svaralternativer, men ble bedt om å oppgi sine svar uten hjelp. Det ble stilt ett kunnskapsspørsmål på et generelt, overordnet nivå; «*Hva skal til eller hvilke elementer er avgjørende eller sentrale for en godt utformet universell løsning?*». Det ble også stilt fire spesifikke spørsmål om virkemidler som kan benyttes for å bedre

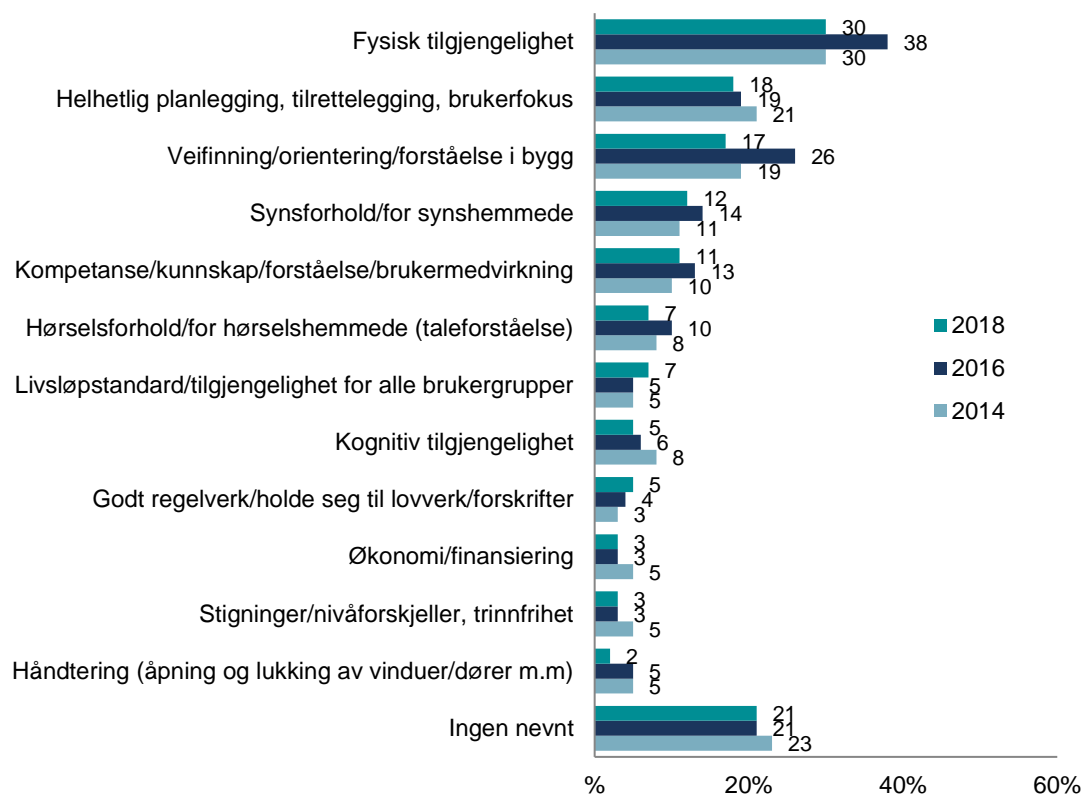
- fysisk tilgjengelighet/bevegelse i bygg
- brukervennlighet, forståelse og orientering i bygg
- lydforhold, gjøre det enklere for hørselshemmede
- synsforhold, gjøre det enklere for synshemmede

Respondentene svarer ut fra det de har «top of mind», og dette kan være preget av pågående arbeidsoppgaver og byggeprosjekter og andre samtidige omstendigheter.

De åpne svarene er gruppert og resultatene er så satt opp mot fordelingen 2014- og 2016-undersøkelsen. Svarene er gruppert slik at det for enkelte spørsmål er en viss overlapping i meningsinnholdet. Vi har tatt mest mulig utgangspunkt i respondentenes faktiske ord- og begrepsbruk når vi har gruppert svarene. Til orientering er viktig å være klar over at respondentene er bedt om å nevne *inntil tre viktigste virkemidler* for hvert spørsmål i 2014. Dette kan bidra til å forklare hvorfor det for enkelte virkemidler og tiltak er stor differanse mellom resultatene i 2014 og 2016.

Stadig god generell kunnskap om universell utforming

Figur 3: Hva skal til eller hvilke elementer er avgjørende eller sentrale for en godt utformet universell løsning?

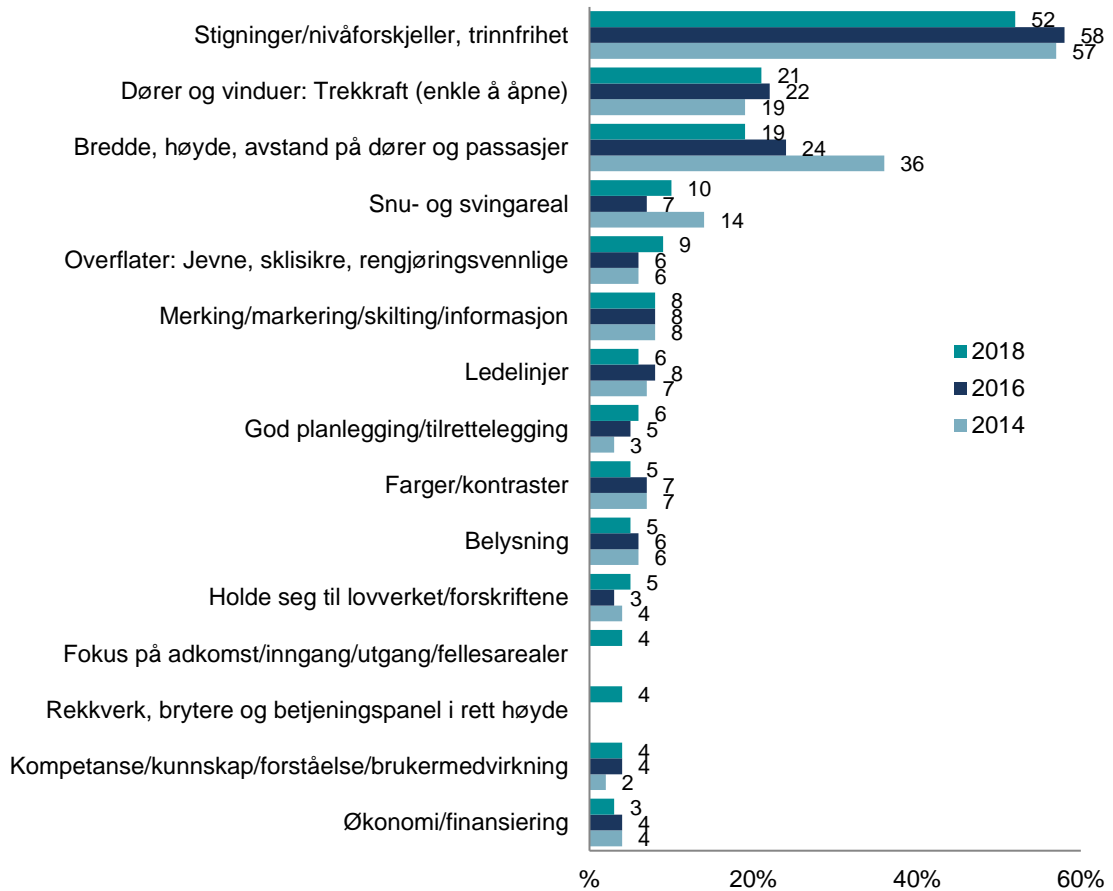
Figur 3 viser fordelingen for hva kommunene svarer på det *generelle kunnskapsspørsmålet*, nemlig hvilke elementer som bidrar til en universelt utformet løsning. Årets undersøkelse har sett en utvikling som peker i færre assosiasjoner til de ulike punktene, sammenlignet med 2016. Andelen som nevner fysisk tilgjengelighet har sunket med 8 prosentpoeng, mens de som nevner veifinning/orientering i bygg har sunket med 10 prosentpoeng. Andelen som assosierer det med helhetlig planlegging og brukerfokus har holdt seg stabil i samme periode.

For å sammenligne resultatene over tid kan det også være hensiktsmessig å se på andelen som ikke er i stand til å svare noe på dette spørsmålet, altså de som *ikke kan nevne noen elementer*. Årets undersøkelse viser at det er 21 % som ikke kan gjengi noen elementer, og ligger derfor stabilt siden 2016 er andelen 21 %.

Det er ingen signifikante forskjeller mellom undergrupper når det gjelder dette, annet enn at det blant de respondentene som i hovedsak jobber med byggesaker i kommunen er det en høyere andel som ikke kan nevne noe (30 %) sammenlignet med kommuneutvalget totalt sett. Resultatene fra undersøkelsen viser ikke hva som er årsaken til dette, men kan ha noe med hovedområdene man jobber innenfor, og hva som preger deres pågående arbeidsoppgaver.

Fysisk tilgjengelighet og bevegelse i bygg

Figur 4: Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre fysisk tilgjengelighet/bevegelse i bygg?

Svarfordelingen på spørsmålene som avdekker spesifikk kompetanse om ulike sider ved universell utforming vises i figurene nedenfor. Det første som er målt er virkemidler som kan bidra til *bedre fysisk tilgjengelighet i bygg*. Likt foregående år er det *Stigninger/nivåforskjeller og trinnfrihet* som nevnes av flest (52 %). Denne andelen har imidlertid sett en reduksjon på 6 prosentpoeng siden 2016. Dette virkemiddelet er noe hyppigere nevnt blant rådmenn (66%) og politikere (62%), samt respondenter som jobber innen eiendomsforvaltning (47%).

Det er fortsatt nedgang i andelen som nevner *bredde/høyde/avstand på dører og passasjer*, og har sunket med 5 prosentpoeng siden 2016. Det er særlig politikere og de som arbeider med byggesaker som bidrar til denne nedgangen. Blant personer som i hovedsak jobber med byggesaker er det kun 12 % som nevner dette virkemiddelet, og resultatene viser også at andelen er særskilt lav blant de som er ansatt som saksbehandlere i kommunen (13%). Samtidig ser man at andelen er lavere blant politikere enn tidligere, totalt 25% mot 36% i 2016 og 2014.

Andelen som ikke greier å nevne noen virkemidler for bedre fysisk tilgjengelighet i bygg er den samme som i 2016 og 2014 (17 %). Her ser man en høy andel ansatt som saksbehandlere (24%).

Brukervennlighet, forståelse og orientering i bygg

Figur 5: Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre brukervennlighet, forståelse og orientering i bygg?

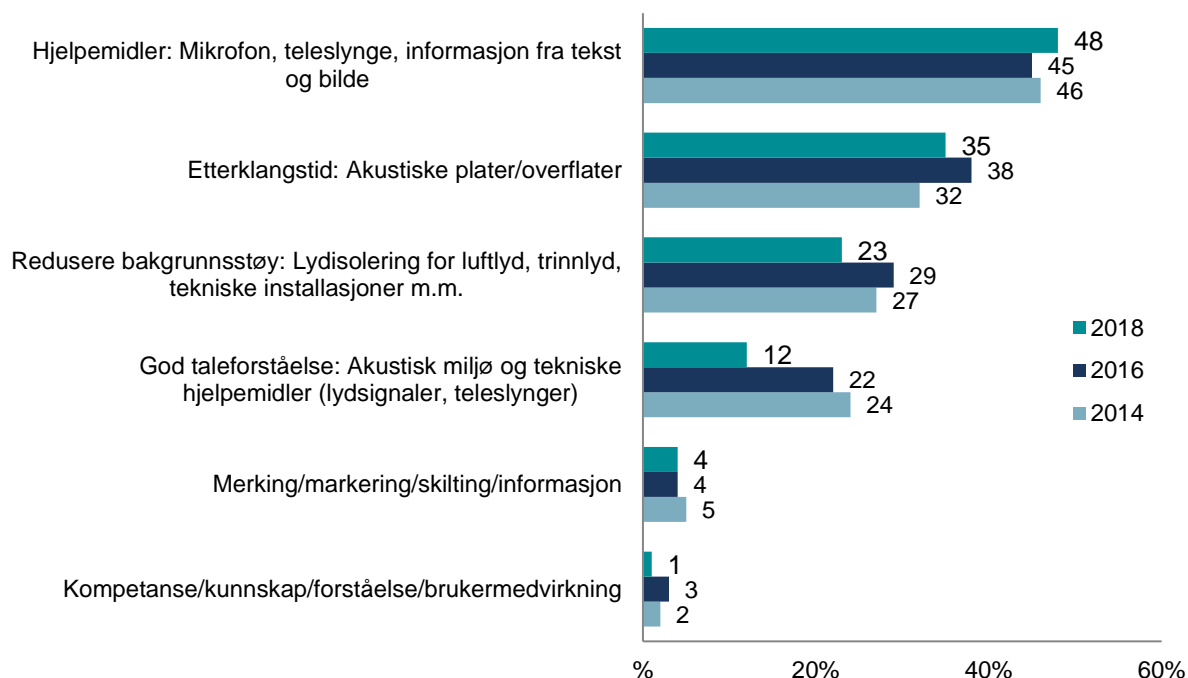
Når det gjelder virkemidler som kan brukes for *bedre brukervennlighet, forståelse og orientering i bygg*, nevnes mange virkemidler oftere enn i 2016-målingen. Det er 4 prosentpoeng flere som nevner *Enkel og tydelig informasjon (taktil, visuell, auditiv)* i 2018, sammenlignet med 2016. Det er ingen signifikante forskjeller mellom undergruppen når det gjelder dette virkemiddelet, som indikerer at det nevnes ofte jevnt over.

Andelen som svarer bevisst *bruk av materialer, farger, belysning og akustiske egenskaper* har sett en svak økning, men innenfor feilmarginene. Her er det også få variasjoner mellom undergrupper, bortsett fra politikere som har en signifikant lavere andel som svarer dette. Samtidig er det flere i år som har nevnt *lyd- og talestyring* (4%) og *gulv mørkere enn vegg, vegg mørkere enn tak* (6%).

Blant de kommuneansatte var det henholdsvis 28% i 2014 og 19% i 2016 som ikke kunne nevne noen virkemidler for bedre brukervennlighet, forståelse og orientering. Andelen i årets måling er 15 %. Det er altså vesentlig flere som kan nevne virkemidler i årets måling, og en trend som tyder på en økende kjennskap til dette aspektet ved universell utforming. Det er især respondenter som arbeider med arealplanlegging som ikke nevner noe (23%).

Bedring av lydforhold

Figur 6: Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre lydforhold eller gjøre det enklere for hørselshemmede i bygg og uteområder?

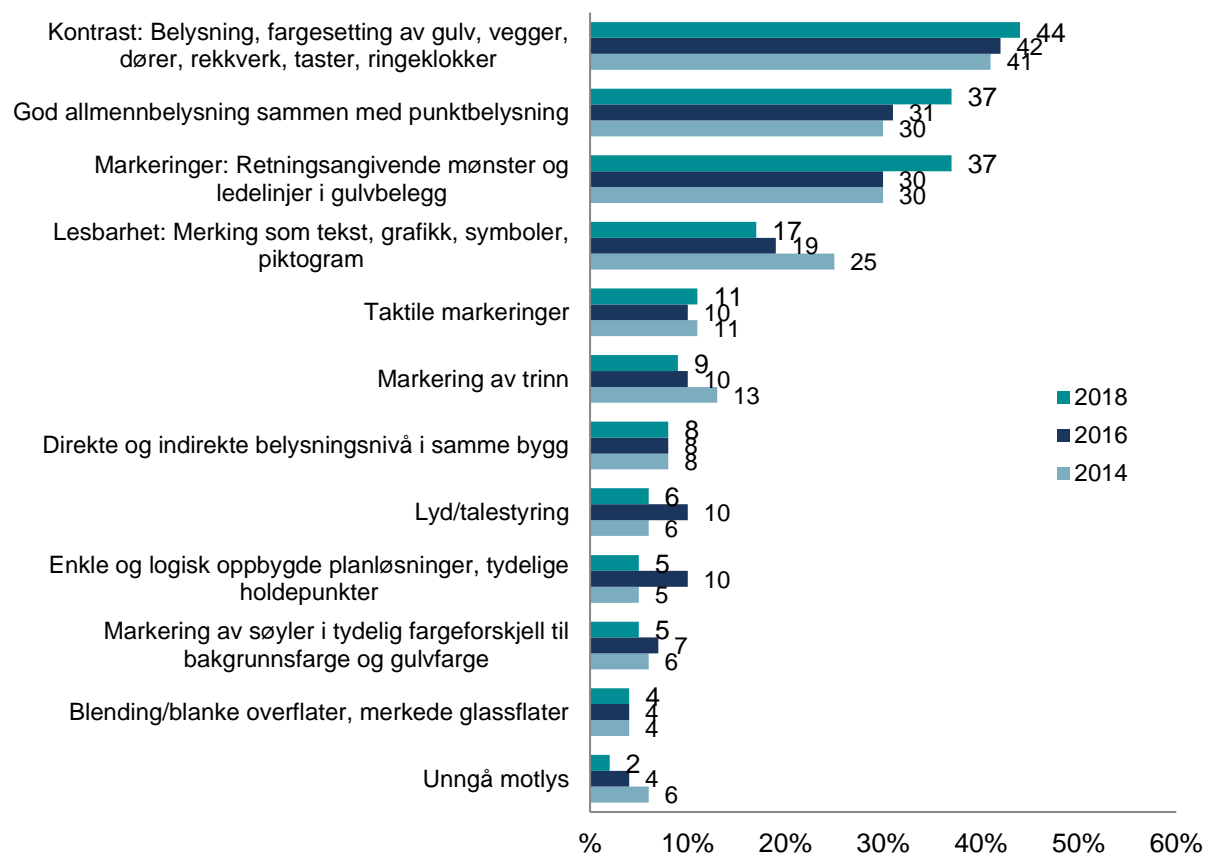
Figur 5 viser svarfordelingen for hvilke virkemidler som nevnes for å *bedre lydforhold og forhold for hørselshemmede*. Omtrent halvparten (48 %) nevner at hjelpemidler som *mikrofon, teleslynge og informasjon fra tekst og bilde* er et slikt virkemiddel, og har sett en liten økning på 3 prosentpoeng siden 2016, men som er innenfor feilmarginene. Dette virkemiddelet nevnes noe hyppigere av rådmenn (60%) og politikere (56%).

Videre ser man en nedgang i andelene som nevner virkemidler som *sikrer etterklangstid, lydisolering og akustisk miljø*. Særlig virkemidler som reduserer bakgrunnsstøy (lydisolering) og gir god taleforståelse har sunket med henholdsvis 6 og 10 prosentpoeng siden 2016, hvilket er signifikante endringer.

Det er 20 prosent som ikke nevnt noen virkemidler som kan bedre forhold for hørselshemmede. Her har man en høyere andel saksbehandlere (27%) og personer som arbeider med arealplanlegging (32%).

Bedring av synsforhold

Figur 7: Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre synsforhold/gjøre det enklere for synshemmede i bygg?

Når det gjelder hvilke virkemidler som bidrar til *bedre synsforhold og forhold for synshemmede* ser man en økning i ulike typer virkemidler som de kommuneansatte nevner. Til orientering er det visse overlappinger i meningsinnholdet i de ulike svaralternativene. I flere av svarene går bruk av belysning, kontrast og andre typer markeringer igjen.

Siden 2014 har det vært en jevn økning i andelen som nevner *kontrast, belysning og retningsangivende mønster*. Særlig de to sistnevnte har økt betraktelig med henholdsvis 6 og 7 prosentpoeng. Det er ingen signifikante variasjoner mellom undergrupper når det gjelder allmennbelysning og markering med retningsangivende mønster. Derimot ser man at andelen som har svar *kontraster* er signifikant høyere blant saksbehandlere (52%), mens andelen er lavere blant rådmenn (34%).

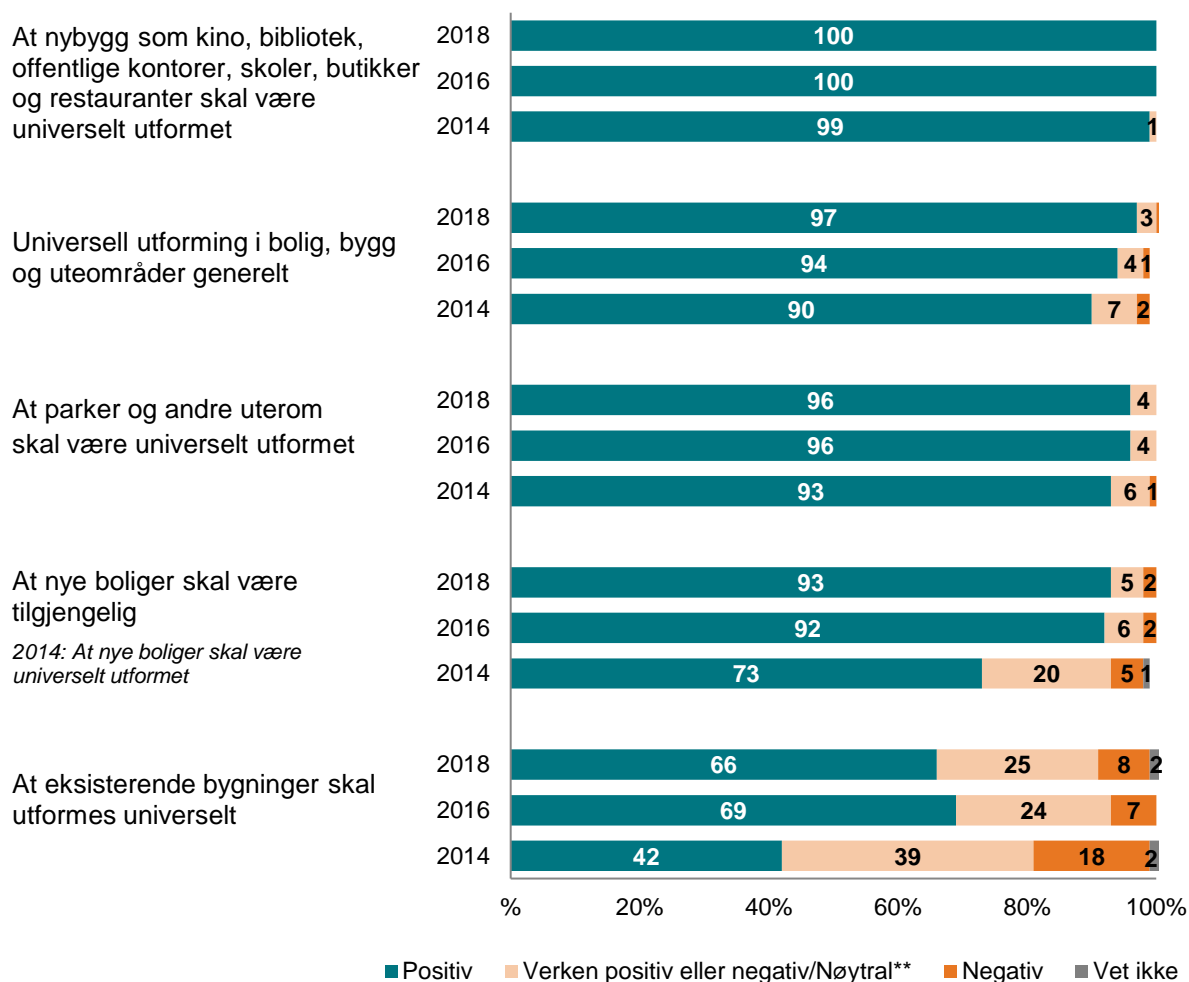
På samme tid ser man en nedgang i andelen som nevner lesbarhet og markering av trinn, som har sunket jevnt siden 2014. Her er det heller ingen signifikante variasjoner mellom undergrupper.

Totalt 13% nevner ingen virkemidler for å bedre forhold for synshemmede, og her ser man igjen en økt andel blant respondenter som arbeider med arealplanlegging (21%).

3.3 Holdninger til universell utforming

Stadig positive holdninger

Figur 8: På bakgrunn av det du vet om universell utforming, hvor positiv eller negativ er du til følgende? *

* Skalaen for svaralternativer er endret fra 2014 til 2016. I 2014 ble det benyttet en trepunktsskala med alternativene positiv, nøytral og negativ. I 2016 er det brukt en fempunktsskala med alternativene svært positiv, ganske positiv, verken positiv eller negativ, litt negativ og svært negativ. Figuren viser 2016-tall der svært positiv og ganske positiv er slått sammen.

Utsagnene i figur 8 viser respondentenes holdning til universell utforming både generelt for boliger, bygg og uteområder, og på disse områdene hver for seg. Figuren viser gjennomgående høye andeler som har en positiv holdning til universell utforming. To av fem påstander har en høyere andelen som er positive enn ved målingen i 2016, som dreier seg om at nye boliger skal være tilgjengelig og universell utforming i boliger generelt.

Det er størst oppslutning om at *offentlige nybygg* skal være universell utformet, og alle de spurte svarer at de er positive til dette. Dette er på nivå med tidligere undersøkelser. Dette er

også tilfellet for andelen som er positive til universell utforming i parker og uteområder, samt universell utforming i nybygg, som ligger stabilt siden 2016.

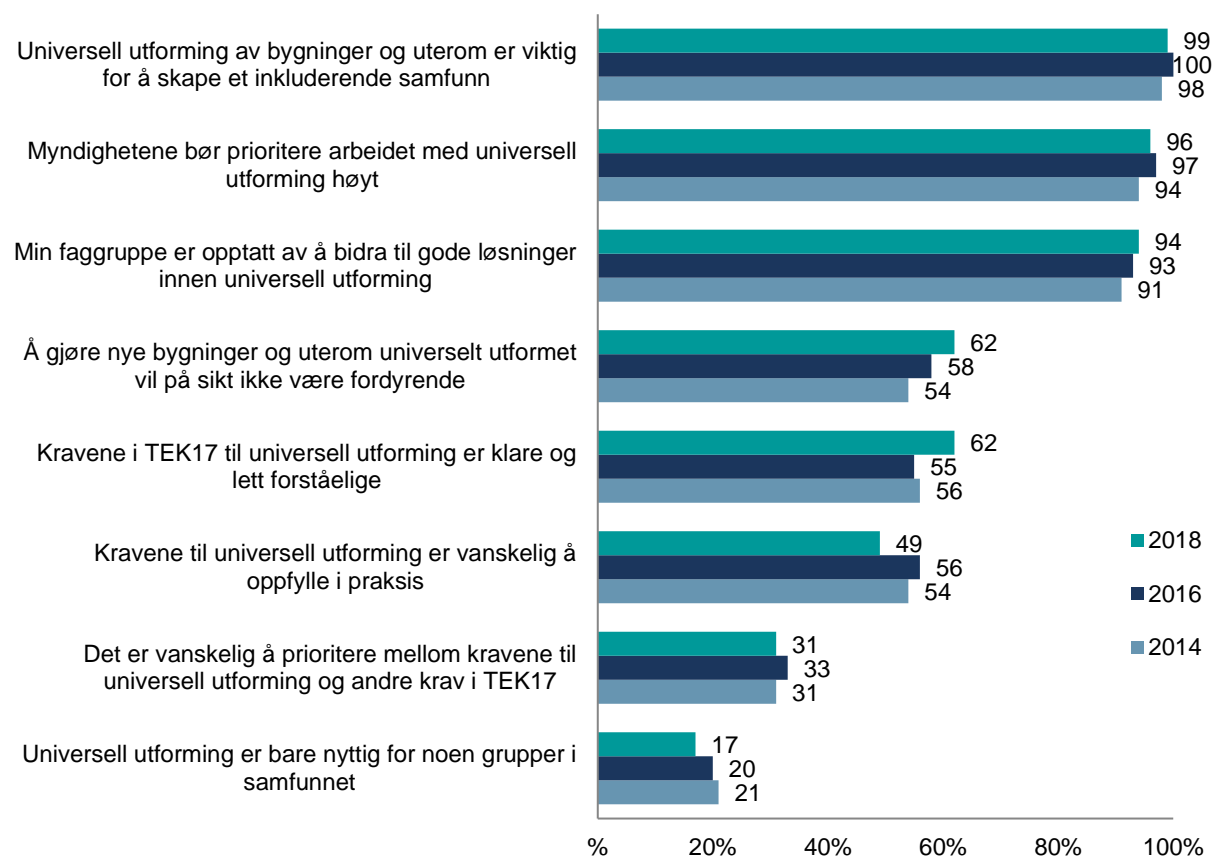
Videre har det vært en liten økning i andelen som er positive til *universell utforming i boliger, bygg og uteområder* generelt på 3 prosentpoeng. Disse resultatene er innenfor feilmarginene, men viser en positiv utvikling siden 2014.

Vi ser også en endring når det gjelder andelen som er nøytrale, som har blitt vesentlig lavere over en seksårsperiode. Her er det viktig å gjøre oppmerksom på at dette henger trolig sammen med at skalaen er en annen for 2016- og 2018-målingen enn 2014-målingen, og i mindre grad at holdningene reelt sett er endret. Den nye skalaen gir bedre uttrykk for nyanser i holdninger. Respondenter som i 2014 valgte svaralternativet «nøytral» har i 2016 kanskje valgt «ganske positiv». Vet ikke-andelene er svært lave for alle utsagnene.

Full oppslutning om at universell utforming skaper et mer inkluderende samfunn

Figur 9: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander?

Helt + delvis enig

Figur 9 gir også et bilde av holdninger til universell utforming. Utsagnene er formulert med noe ulikt fortegn, altså både som positive og negative utsagn. Respondentene er bedt om å ta stilling til om de er enige eller uenige i påstandene.

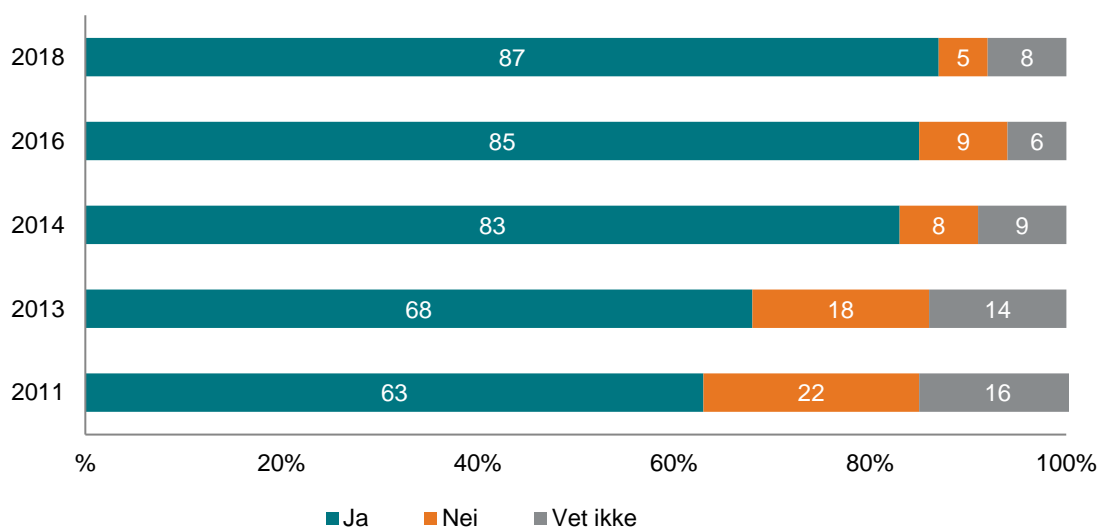
Det er gjennomgående små forskjeller mellom 2016-undersøkelsen og årets måling. De forskjellene vi ser ligger innenfor feilmarginene og kan derfor ikke automatisk tilskrives en reell endring. Lik sist undersøkelse er det nærmest total oppslutning om at universell utforming er *viktig for å skape et inkluderende samfunn* og at *myndighetene bør prioritere arbeidet med universell utforming høyt*. Så godt som hele utvalget er også enige i at *faggruppen de tilhører er opptatt av å bidra til gode løsninger* innen universell utforming.

Lik undersøkelsen i 2016 viser resultatene at utsagnene «*kravene i TEK17 er klare og lett forståelige*» og at «*det er vanskelig å prioritere mellom krav til universell utforming og andre krav i TEK17*» har høye andeler som svarer «*vet ikke*». Naturlig nok er det flere i faggruppene som har minst befatning med byggt teknisk forskrift som benytter seg av «*vet ikke*»-alternativet. Dette gjelder særlig politikere, rådmenn og ansatte innen planarbeid.

3.4 Implementering

En klar majoritet har fortsatt universell utforming som førende mål i planverk

Figur 10: Er universell utforming nedfelt som førende mål i kommunalt planverk i din kommune? *

* 2011 og 2013: Er universell utforming nedfelt i kommuneplanen som en førende målsetning for arbeidet i din kommune?

Nesten 9 av 10 blant de kommuneansatte svarer at universell utforming er nedfelt som et førende mål i planverket i kommunen, totalt 87%. Andelen ligger dermed på nivå med forrige måling i 2016. Figuren viser utviklingen fra 2011.

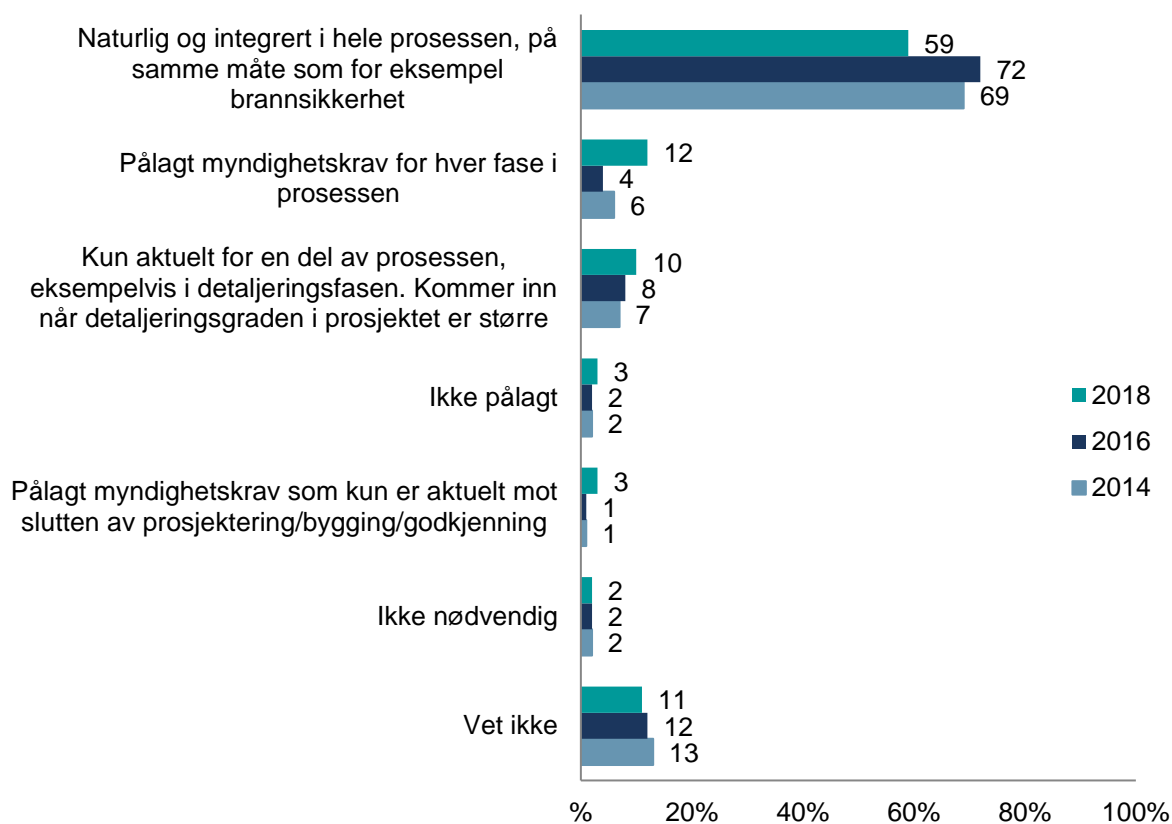
Vi gjør oppmerksom på at endringer i spørsmålsformuleringen trolig forklarer noe av den markante økningen. I 2011 og 2013 ble det spurt om universell utforming i *kommuneplanen*, som kan oppfattes som mer avgrenset enn formuleringen som ble brukt etter 2014,

kommunalt planverk. Overordnet sett er det likevel dekning for å si at kommunene i økende grad har nedfelt universell utforming for førende mål i perioden fra 2011 til 2018.

Det er gjennomsnittlig flere ledere (90%) og planleggere (92%) som svarer at universell utforming er nedfelt i deres kommune, mens det er en lavere andel blant saksbehandlere (82%) og personer som jobber med byggesaker (80%). Disse to gruppene svarer derimot oftere «vet ikke», henholdsvis 13% og 15%.

Universell utforming er i stor grad en integrert del av byggeprosesser

Figur 11: Tenk på det siste byggeprosjektet du har vært involvert i. Opplever du at universell utforming er...

Det er et mål for myndighetene at universell utforming integreres naturlig og fra oppstarten av et byggeprosjekt. Dersom tiltak for en universell utformet løsning kommer senere i prosjektet, vil det kunne fordyre og forsinke, og dermed kunne skape eller forsterke negative holdninger til universell utforming.³

De siste to årene har man sett en nedgang på 13 prosentpoeng i de kommunalt ansatte oppgir at universell utforming er en naturlig og integrert del av prosessen i et byggeprosjekt, henholdsvis fra 72% til 59%.

³ <http://www.tenkuniverselt.no/universell-utforming/uu-i-byggeprosess/>

I kommunene er det særlig rådmenn (87%) og de som er ansatt som ledere (64%), som mener at universell utforming er naturlig integrert i byggeprosessene.

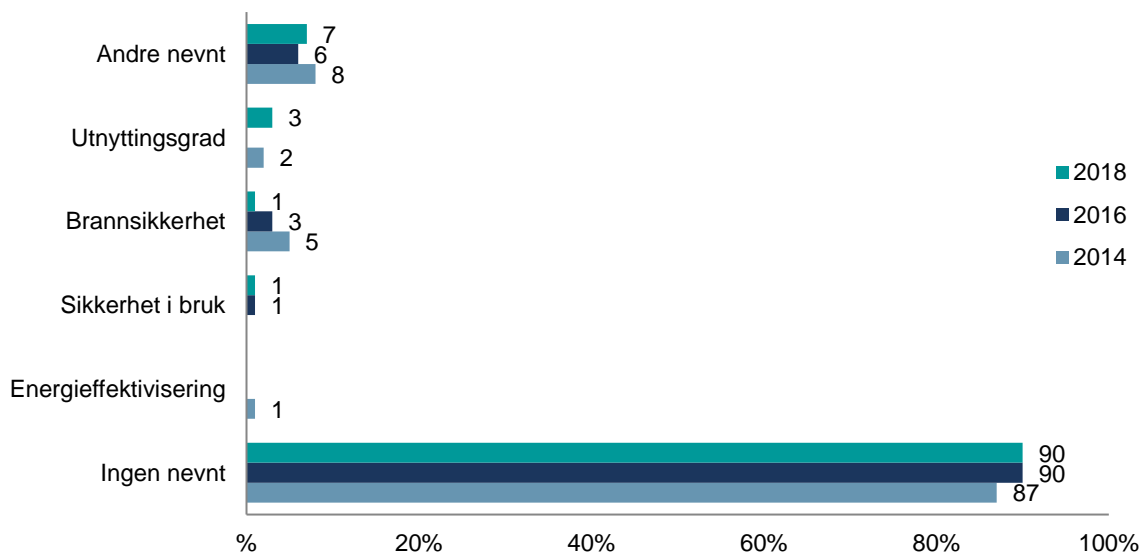
Når vi ser på hvilke områder man arbeider innenfor i kommunen, er det blant de som har sitt hovedområde innenfor eiendomsforvaltning (73%) at vi finner den største andelen som mener at universell utforming er naturlig integrert i byggeprosessene.

På den andre siden ser man en lavere andel blant de som er ansatt som saksbehandlere (42%) og planleggere (43%), og blant de som jobber innenfor området arealplanlegging (45%) og byggesaker (39%). Av dem som svarer «vet ikke» finner vi også den største andel blant de som i hovedsak arbeider innenfor området arealplanlegging.

Samtidig ser man en tydelig økning i andelen som opplever at universell utforming er pålagt myndighetskrav for hver fase i prosessen, fra 4% til 12%. Denne andelen er noe høyere blant personer som jobber med byggesaker (18%).

9 av 10 oppfatter *ikke* at universell utforming kommer i konflikt med andre krav

Figur 12: Er det noen krav i TEK17 som kommer i konflikt med universell utforming, og i så fall hvilke?

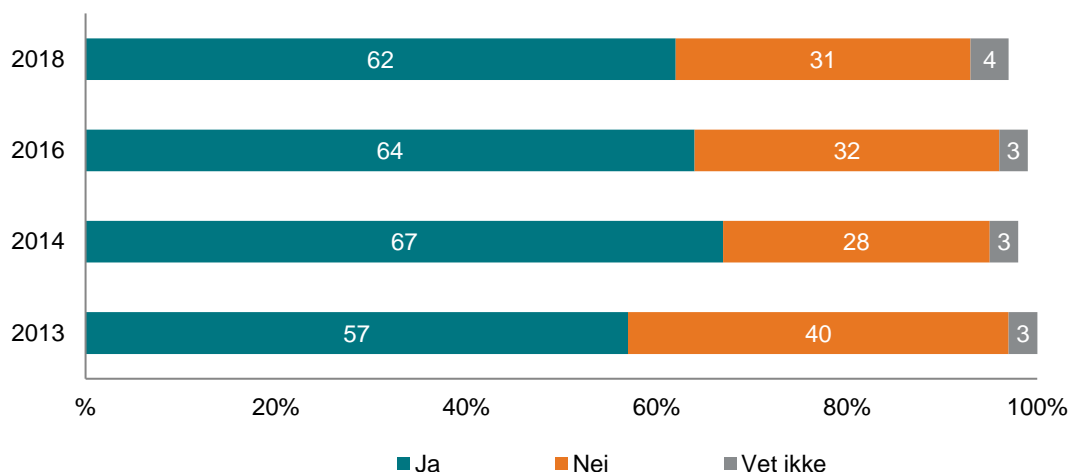

Så mange som 90 % oppfatter at kravet om universell utforming ikke kommer i konflikt med andre krav i byggeteknisk forskrift. Det eneste forholdet av de nevnte som kan komme i konflikt, er krav til utnyttingsgrad, totalt 3 %.

3.5 Kompetansebehov

Omkring 2 av 3 mener de har nok kompetanse om universell utforming

Figur 13: Mener du at du har tilstrekkelig kompetanse om universell utforming innenfor dine arbeidsområder?

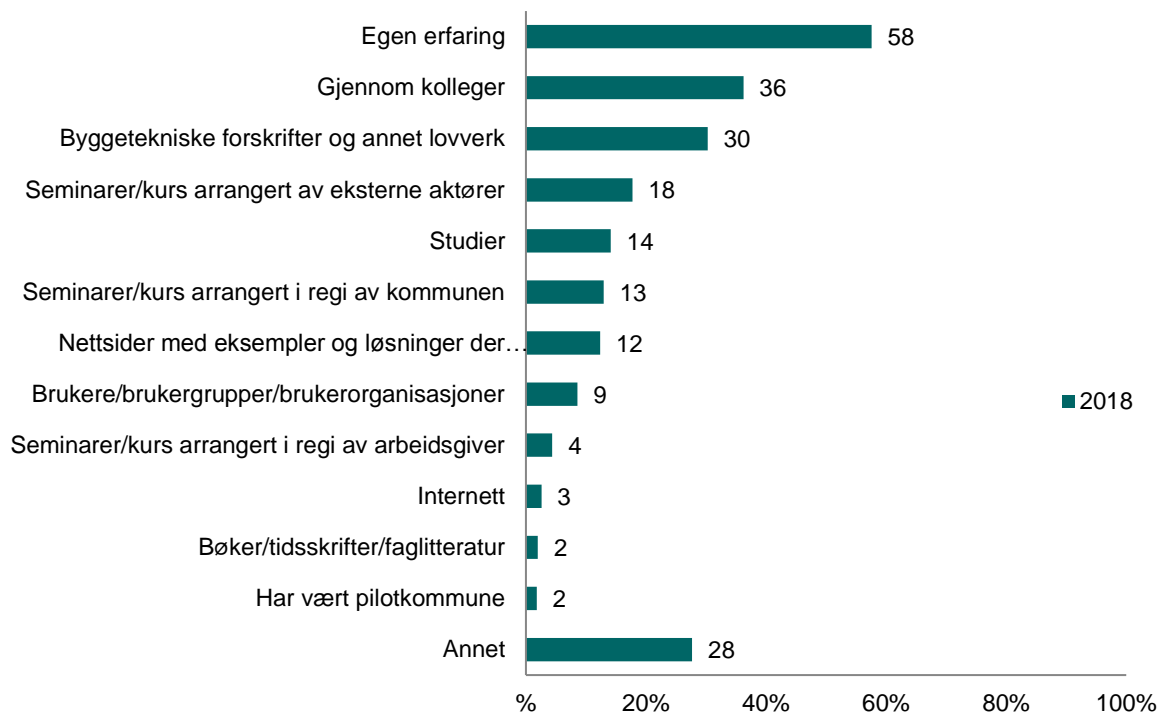
Som nevnt tidligere har vi kartlagt respondentenes kunnskap med uhjulpne spørsmål om hva som utgjør en universelt utformet løsning. Det er også spurt direkte om hvordan respondentene vurderer sin egen kompetanse, og hvordan de ønsker å oppnå økt kompetanse.

Andelen som mente de hadde god kompetanse økte med 10 prosentpoeng fra 2013 til 2014, men har siden den gang hatt en jevn nedgang. I 2018 mener 3 av 5 at de har tilstrekkelig kompetanse om universell utforming innenfor sine arbeidsområder. Lik sist undersøkelse utmerker politikerne seg i negativ retning blant undergruppene. Her mener drøyt halvparten at de har tilstrekkelig kompetanse. Til kontrast finner vi den høyeste andelen blant rådmenn, som ligger på 78 %.

Årsakene til nedgangen i andelen som mener de har god kompetanse siden 2014 kan være mange og sammesatt. Et interessant spørsmål i denne sammenheng kan være i hvilken grad de ansatte i kommunene mener at de selv har tilgang til relevante og gode kurs innenfor fagområdet.

Over halvparten har tilegnet seg kompetanse gjennom erfaring

Figur 14. På hvilken måte eller gjennom hvilke kanaler har du skaffet deg den kompetansen du i dag har innenfor området universell utforming?

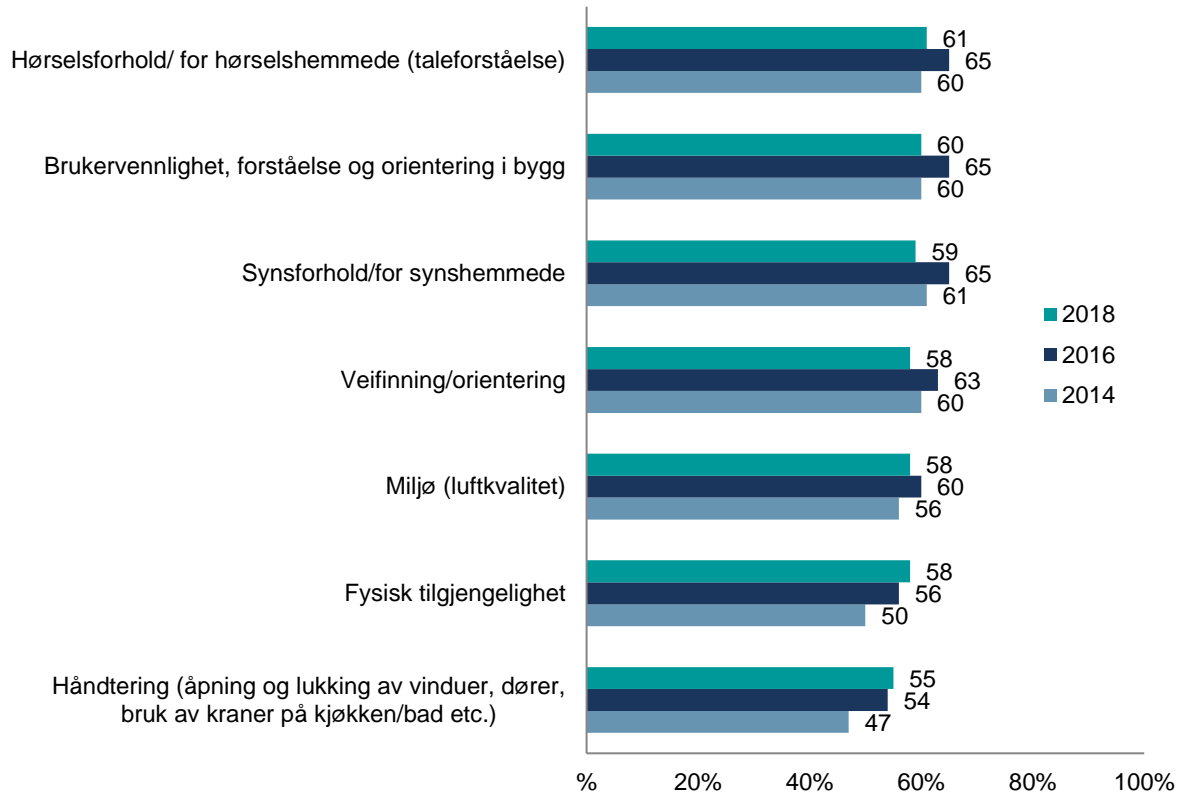

Årets undersøkelse inneholder et nytt spørsmål som omhandler hvordan man har tilegnet seg den kompetansen man har om universell utforming, illustrert i figur 14. Resultatene viser at 3 av 5 mener at de har fått denne kunnskapen gjennom erfaring (58%). Her er særlig politikere og rådmenn overrepresentert med henholdsvis 73% og 71% som mener de har tilegnet seg kunnskapen på denne måten. Saksbehandlere og planleggere har derimot den laveste andelen, henholdsvis 48% og 38%.

Videre har rundt 1 av 3 fått kjennskap gjennom kolleger, totalt 36%. Denne andelen er signifikant høyere blant rådmenn, der litt over halvparten (55%) har tilegnet seg kunnskapen på denne måten. Samtidig viser resultatene at andelen som har tilegnet seg kunnskap gjennom byggetekniske forskrifter og annet lovverk ligger på 30%, og her er det en signifikant høyere andel saksbehandlere (40%). Her har derimot politikere en signifikant lavere andel, med kun 19% som har tilegnet seg kunnskap på denne måten.

Størst kompetansebehov blant saksbehandlere

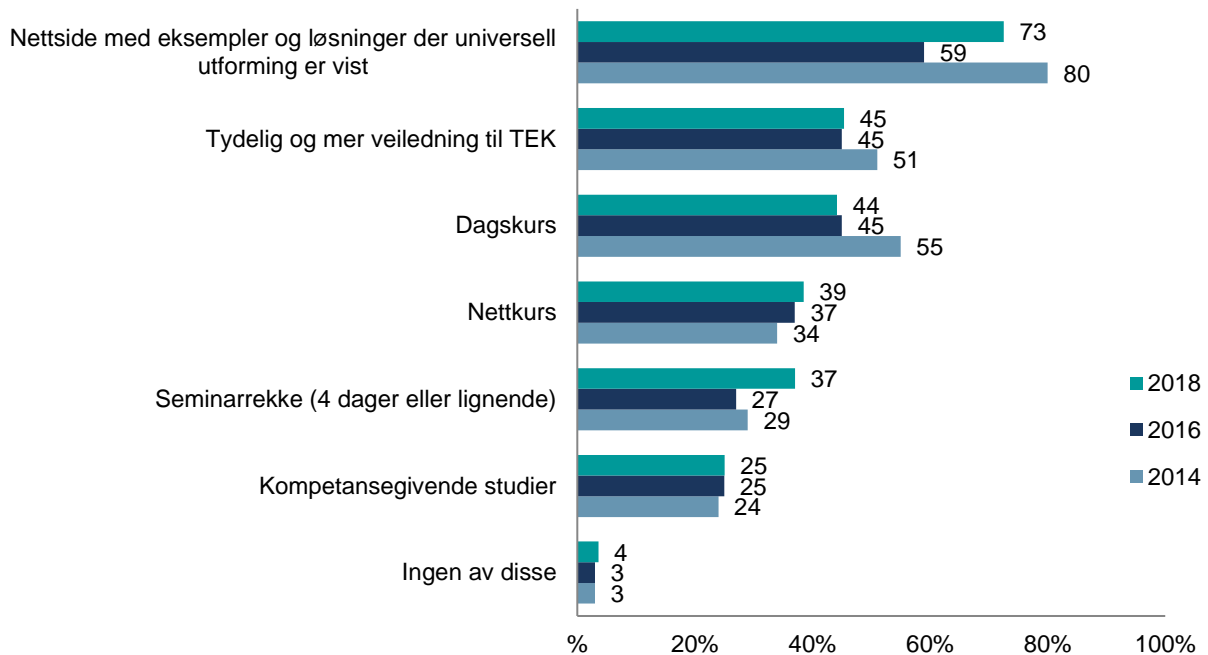
Figur 15: Har du selv behov for mer kompetanse for å ivareta universell utforming på følgende områder?
Andel som svarer «Ja»

Andelen som mener at de har behov for mer kompetanse er litt lavere i årets måling på mange områder sammenlignet med 2016. Eneste unntak er områdene *fysisk tilgjengelighet og håndtering*, som har sett en svak økning, men denne er innenfor feilmarginene. Resultatene viser gjennomgående at det er personer som jobber med byggesaker og saksbehandlere som mener at de har størst behov for mer kompetanse. Undersøkelsen fra 2016 viste derimot at politikere hadde størst behov den gang. Lik forrige undersøkelse viser behovet seg å være minst blant rådmenn.

Flere enn før ønsker seg en nettside om universell utforming

Figur 16: Hvordan kunne du tenke deg å få denne kompetansen?

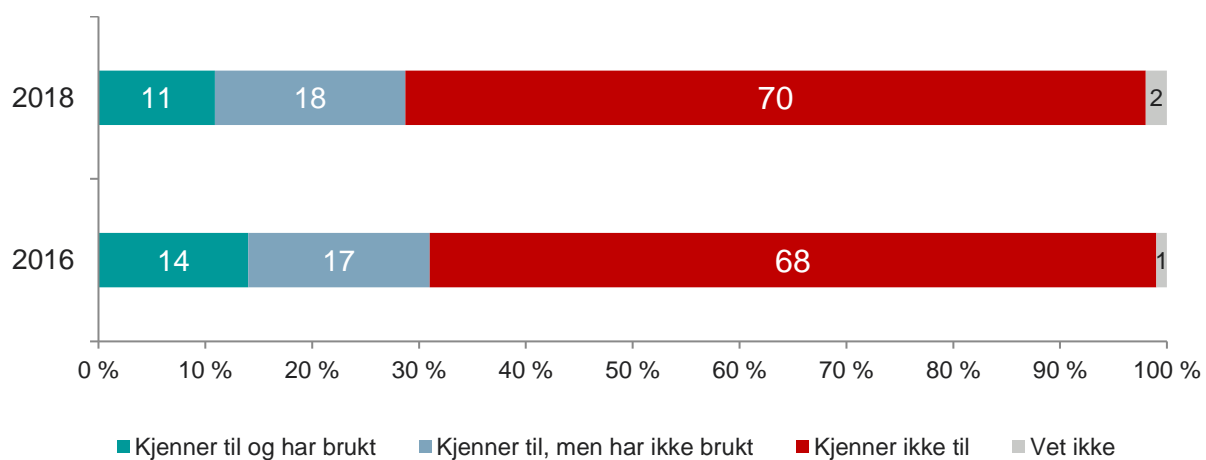
De som har svart at de har behov for mer kompetanse på ett eller flere av områdene over har så fått spørsmål om hvordan de kunne tenke seg å få denne kompetansen. I 2016 så man en nedgang for mange kunnskapskilder som ble målt. Årets undersøkelse viser derimot en økt preferanse for å tilegne seg kunnskapen gjennom en nettside eller nettkurs. Det kan indikere at selv om en slik nettside er etablert, er det fremdeles et eksisterende behov for mer informasjon om de nettressursene som finnes. Vi kommer tilbake til kommunens bruk av nettsiden «tenk universelt» på neste side.

Det er tydelig at ulike målgrupper ønsker å tilegne seg kunnskap på ulike måter. Ledere ønsker særlig å få kunnskap gjennom nettsider (84%) og tydelig og mer veiledning til TEK (56%). Til kontrast er disse andelene signifikant lavere for politikere, som i større grad ønsker å tilegne seg denne kunnskapen gjennom dagskurs (56%). Rådmenn er den gruppen som mener de har høyest grad av kompetanse, og har følgelig signifikant lavere andel som ønsker å tilegne seg kunnskap på ulike måter. Vi finner imidlertid ingen signifikante variasjoner mellom verken saksbehandlere eller planleggere.

7 av 10 kjenner ikke til nettsiden «tenkuniverselt.no»

Figur 17: Hvor godt kjenner du til nettsiden tenkuniverselt.no?

Nettsiden tenkuniverselt.no er utviklet av Direktoratet for byggkvalitet og Husbanken. Siden inneholder artikler om utforming, uteareal, publikumsbygg og boliger, og er ment å hjelpe dem som arbeider med universell utforming i byggverk og uteområder til å tenke mer universelt.

Resultatene ligger på samme nivå som i 2016, med noen små endringer som ligger innenfor feilmarginene.

4. Resultater for byggebransjen

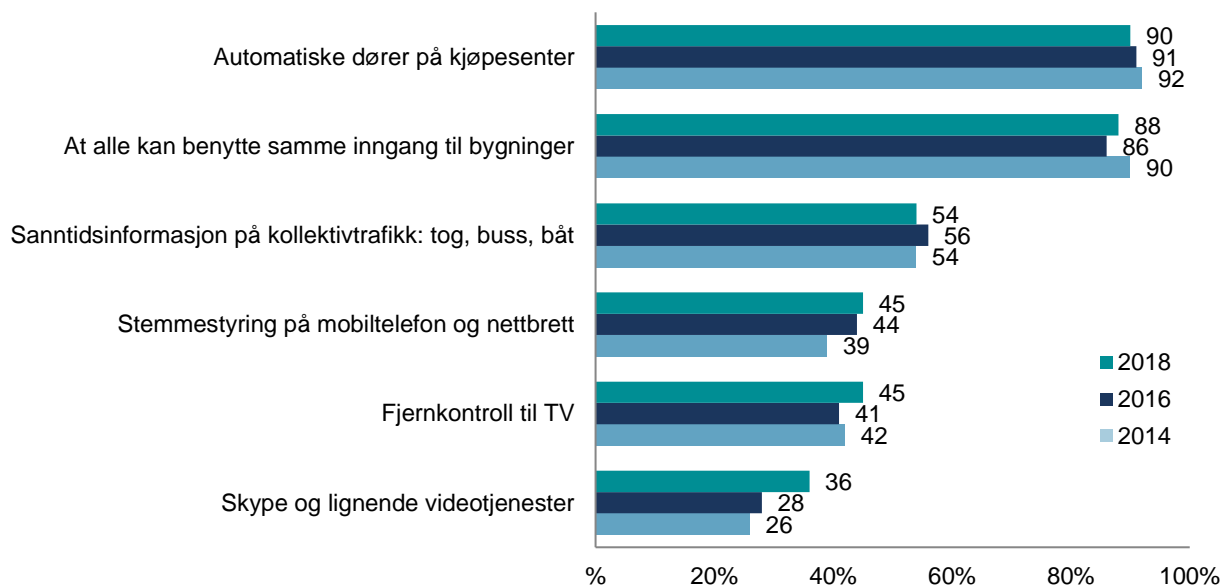
I dette kapitlet presenteres resultatene for byggebransjen. 500 respondenter fra bedrifter fordelt på fire områder av bransjen utgjør utvalget. Disse er:

- Profesjonelle byggherrer
- Prosjekterende
- Utførende
- Forvaltere

4.1 Begrepsforståelse og kjennskap til lovverk

Flest knytter automatiske dører til universell utforming

Figur 18: Hvilke av følgende mener du hører til begrepet universell utforming?

Resultatene for hva som regnes til begrepet universell utforming fordeler seg omtrent som ved målingen i 2014 og i 2016. Den eneste endringen som er signifikant fra 2016 til 2018 er økningen i andelen som mener at «*Skype og lignende videotjenester*» også hører til begrepet universell utforming. I 2016 var det 28 % som mente at dette tilhørte begrepet, i 2018 har andelen økt med 8 prosentpoeng og ligger nå på 36 %.

Over halvparten av de spurte mener at begrepene «*Automatisk dører på kjøpesenter*», «*Alle kan benytte samme inngang til bygninger*» og «*Sanntidsinformasjon på kollektivtrafikk: tog, buss, båt*» hører til universell utforming, mens under halvparten mener at de tre andre begrepene hører til begrepet.

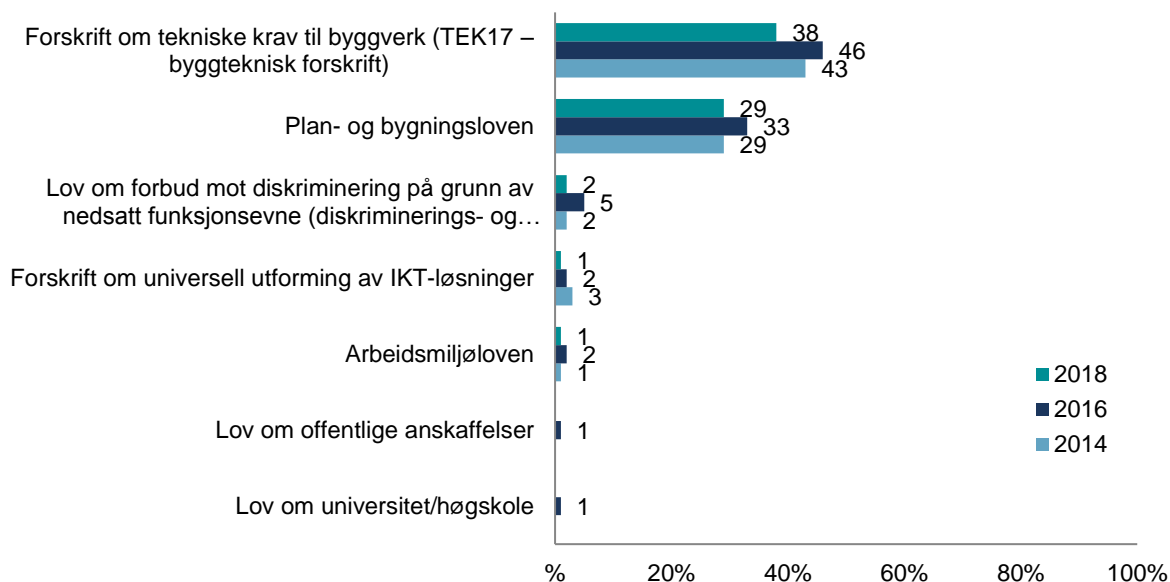
Resultatene viser at det er en større andel av de Prosjekterende (94 %) som mener at «*Alle kan benytte samme inngang til bygninger*» hører til begrepet universell utforming. I tillegg ser

vi at «*Sanntidsinformasjon på kollektivtrafikk*» blir vurdert som universell utforming av en større andel av Forvaltere (66%).

Respondentene fra byggebransjen mener i gjennomsnitt at 3,6 av disse forholdene kan regnes som en del av universell utforming. Dette er så vidt flere enn i 2016 (3,5). Kjennskapen mellom de ulike målgruppene er noe varierende. De profesjonelle utbyggerne ligger på laveste nivå, med 3,0 i snitt. De utførende og forvalterne oppgir i gjennomsnitt flest forhold (3,8), mens de prosjekterende nevner i snitt 3.7.

Under halvparten oppgir TEK17 som kilde om universell utforming

Figur 19: Kjenner du til hvilke lover og forskrifter du kan henvise til eller orientere deg i når det gjelder universell utforming?

Når det gjelder kjennskap til lovverk og forskrifter som omhandler universell utforming, kjenner bransjeutvalget i større grad til byggetekniske forskrift enn til Plan- og bygningsloven. Kjennskapen til TEK17 er imidlertid signifikant lavere enn hva kjennskapen til TEK10 var i 2016. Her ser vi en nedgang på 8 prosentpoeng fra målingen i 2016. 38 % i bransjeutvalget sier at de kjenner til TEK17, mens Plan- og bygningsloven nevnes av 29 % av utvalget.

Det er signifikant flere blant de Prosjekterende som kjenner til TEK17 (58 %) og til Plan- og bygningsloven (42 %).

Andelen som ikke kan nevne noen kilder er høyest i målgruppene Utførende (43 %) og Forvaltere (45 %). Andelen blant de prosjekterende ligger kun på 13 %.

Totalt for byggebransjen er det 32 % som ikke kan nevne noen lover eller forskrifter på området. Dette er 7 prosentpoeng flere enn i 2016.

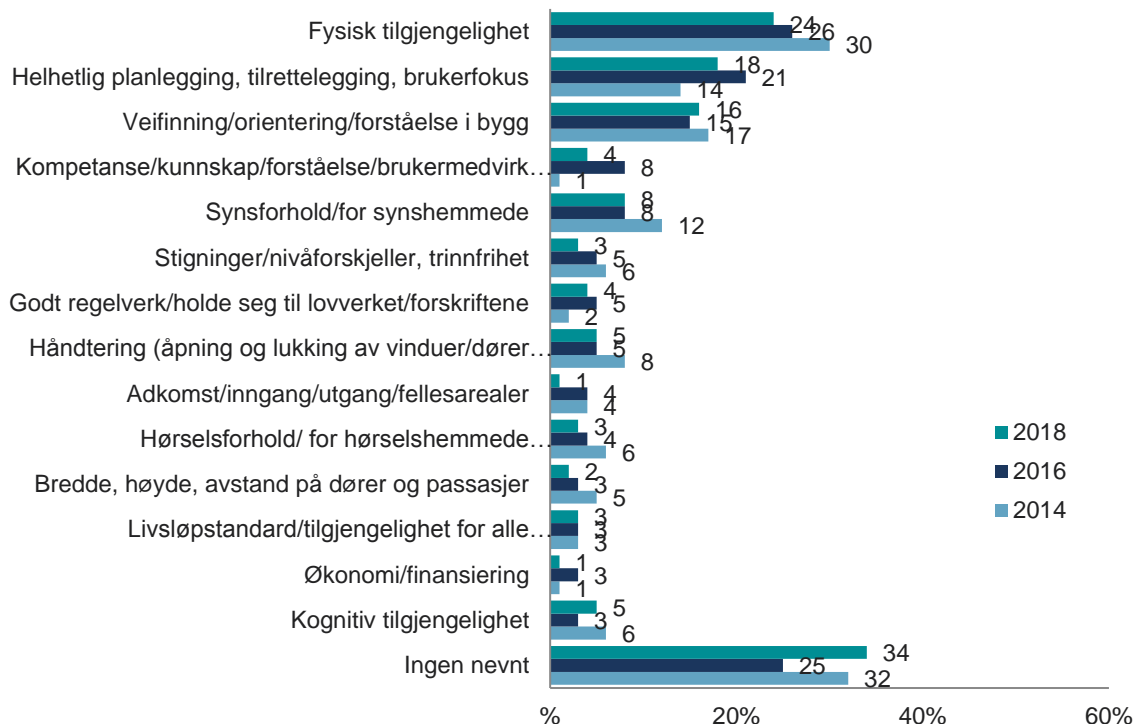
Gjennomsnittlig har respondentene fra byggebransjen nevnt 1.0 lover eller forskrifter, mot 1,2 i 2016 og 1,1 i 2014.

4.2 Kunnskap om universell utforming

På de følgende sidene vises resultater for spørsmålene om generell og spesifikk kunnskap om universell utforming. Vi viser også til side 9 og 10 for betraktninger rundt fortolkning og lesing av disse resultatene.

Flest oppfatter fysisk tilgjengelighet som avgjørende for universell utforming

Figur 20: Hva skal til eller hvilke elementer er avgjørende eller sentrale for en godt utformet universell løsning?

På det generelle kunnskapsspørsmålet om hvilke elementer som bidrar til en universelt utformet løsning, viser resultatene noen endringer fra 2016 til 2018.

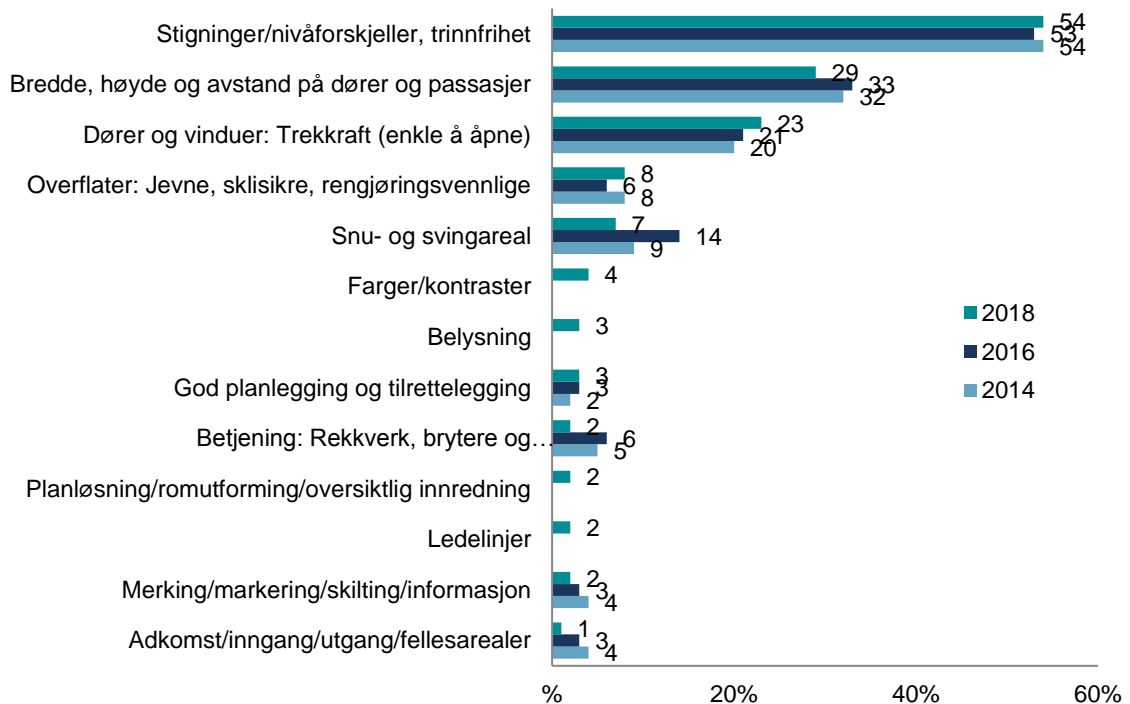
Elementer som gjelder *fysisk tilgjengelighet* og *orientering i et bygg* er blant de som nevnes av flest. Nedgangene fra 2016 til 2018 på disse to områdene er innenfor feilmarginene.

Når det gjelder området *Kompetanse/kunnskap/forståelse og brukermedvirkning* er det i 2018 signifikant færre som mener at dette er et avgjørende element for godt utformet universell løsning sammenlignet med 2016. Her ser vi en nedgang på 4 prosentpoeng fra 8 % til kun 4 %. Dette området hadde en signifikant økning fra 2014 til 2016 på 7 prosentpoeng.

Et annet hovedfunn er at andelen som *ikke kan nevne noen* forhold har økt fra 25 % i 2016 til 32 % i 2018, og er nå på nesten samme nivå som i 2014. Andelen som ikke kan nevne noen er signifikant lavest blant de Prosjekterende (22 %) og signifikant høyest blant de Utførende (46 %).

Fysisk tilgjengelighet og bevegelse i bygg

Figur 21: Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre fysisk tilgjengelighet/bevegelse i bygg?

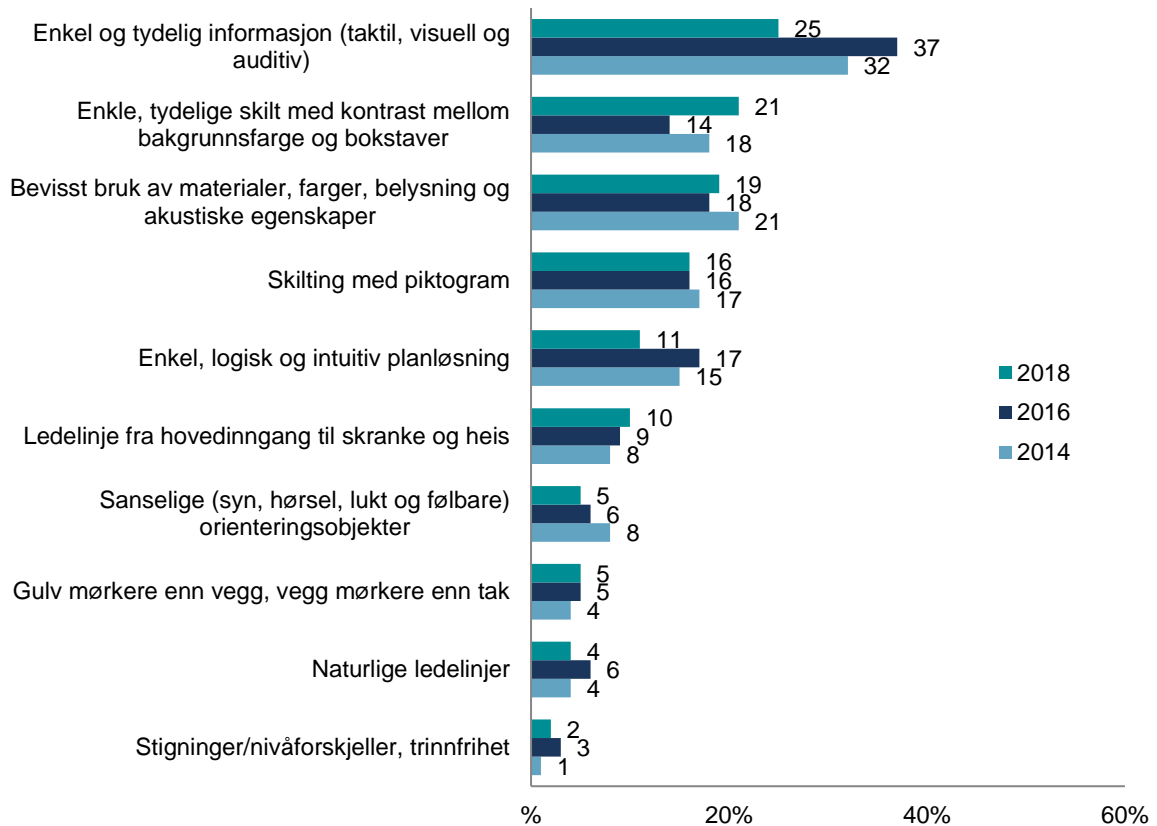
Fordelingen på dette området har ikke endret seg signifikant fra 2016. Fortsatt nevner over halvparten *stigninger, nivåforskjeller og trinnfrihet* som et kjent virkemiddel. Deretter nevnes *bredde, høyde og avstand på dører/passasjer*, og *trekkraft for dører og vinduer*.

Det er også i år få signifikante forskjeller blant undergruppene. Nytt for i år er at vi har tatt med området «Farger/kontraster» som blir nevnt av 10% av de Prosjekterende, mens kun 4 % av totalutvalget.

Andelen som *ikke kan nevne noen* virkemidler for bedre fysisk tilgjengelighet og bevegelse er på nivå med siste måling (21 % i 2014, 20 % i 2016, 20 % i 2018). Størst andel finner vi her blant de Utførende, hvor 27 % ikke har nevnt noe.

Brukervennlighet, forståelse og orientering i bygg

Figur 22: Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre brukervennlighet, forståelse og orientering i bygg?

Kunnskapen om brukervennlighet, forståelse og orientering viser at visse virkemidler er nevnt noe hyppigere og visse noe sjeldnere enn i 2016.

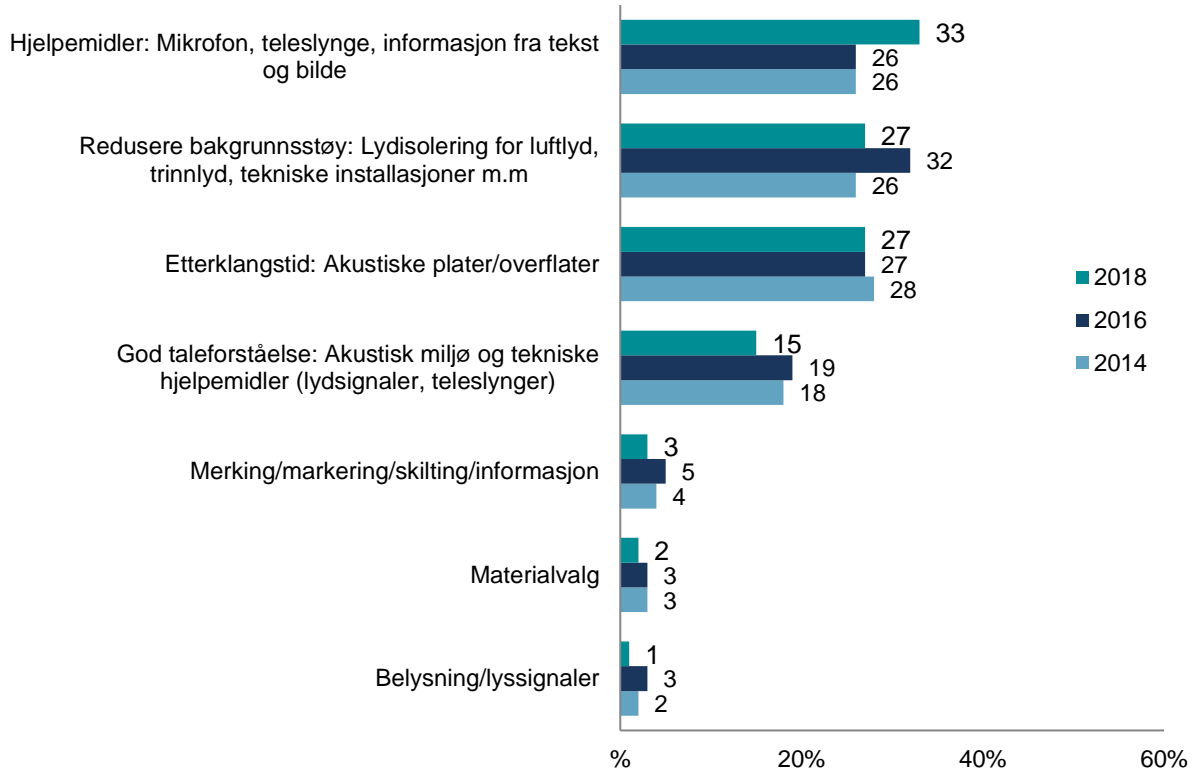
Størst differansen finner vi når det gjelder *Enkel og tydelig informasjon*, som blir nevnt av 25 % i år, mot 37 % i 2016. Dette er en nedgang på 12 prosentpoeng på totalnivå. Blant Forvalterne blir dette imidlertid nevnt av 32 %. *Enkel og logisk/intuitiv planløsning* er også et virkemiddel som har lavere kjennskap i 2018 sammenlignet med 2016. Andelen som nevner dette har gått ned med 6 prosentpoeng fra 2016 og ligger nå på 11 %.

Størst økning finner vi blant de som har nevnt *Enkle, tydelige skilt med kontrast mellom bakgrunnsfarge og bokstaver*. Dette ble nevnt av 14 % i 2016 og 21 % i 2018.

Andelen som *ikke kan nevne noen* virkemidler ligger nå på 27 % (28 % i 2014, 25 % i 2016). Størst andel som ikke kan nevne noen virkemidler finner vi blant de Utførende på 38 %.

Bedring av lydforhold

Figur 23: Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre lydforhold eller gjøre det enklere for hørselshemmede i bygg og uteområder?

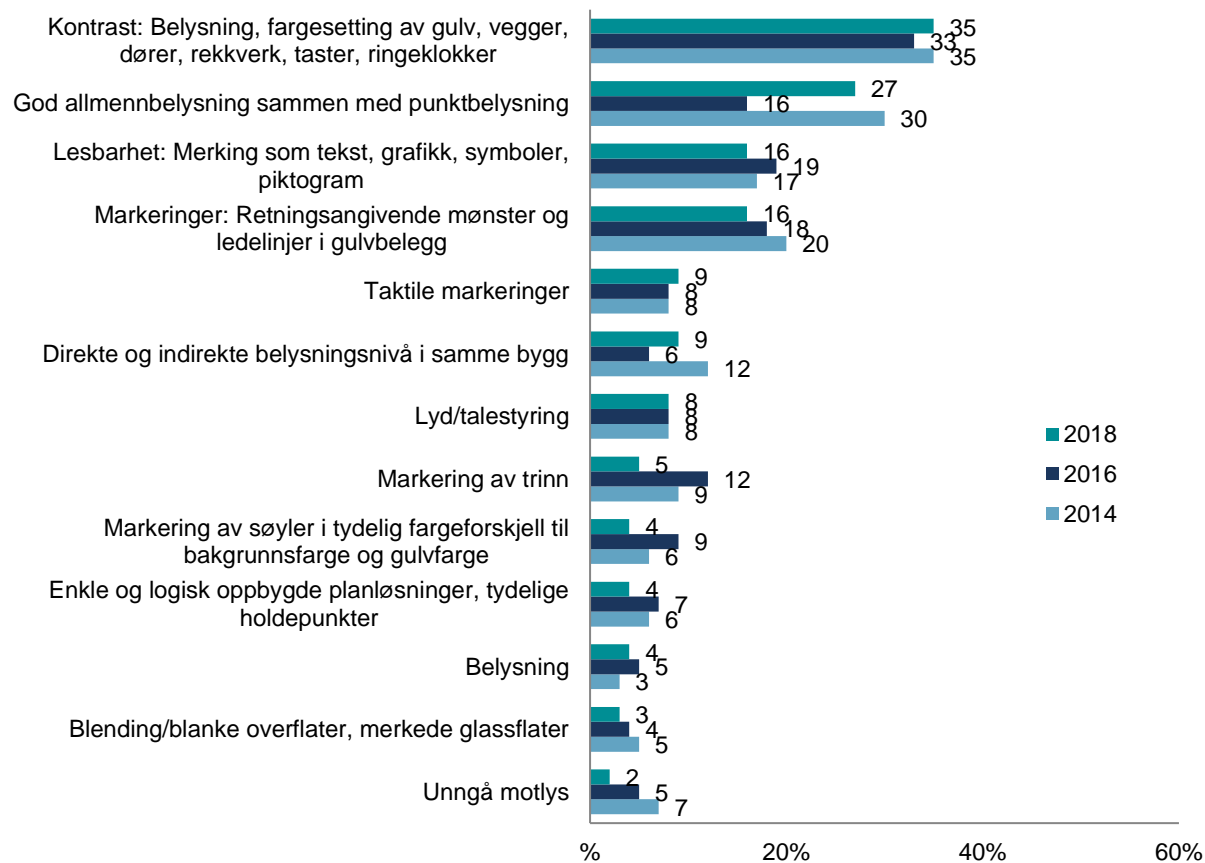
Det virkemiddelet flest nevner for å bedre lydforhold i bygg, er hjelpemidlet *Mikrofon, teleslynge, informasjon fra tekst og bilde*. To tredjedeler nevner dette. Det er en økning på 7 prosentpoeng fra 2016.

Virkemidlet som flest nevnte i 2016, *redusere bakgrunnsstøy*, har gått tilbake med 5 prosentpoeng sammenlignet med 2016, og ligger nå på andre plass på listen over kjente virkemidler.

Andelen som *ikke klarer å nevne noen* virkemidler for bedre lydforhold ligger i år på samme nivå som i 2016 (35 % i 2014, 29 % i 2016, 28 % i 2018). Andelen er lavest blant de Prosjekterende, her er det kun 19 % som ikke kan nevne noen virkemidler.

Bedring av synsforhold

Figur 24: Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre synsforhold/gjøre det enklere for synshemmede i bygg?

Kontrast ved bruk av belysning og fargesetting blir også i 2018 nevnt av flest med 35 %.

Virkemiddelet *god allmennbelysning sammen med punktbelysning* nevnes i 2018 av vesentlig flere sammenlignet med 2016, og er nå tilbake på nesten samme nivå som i 2014. 27 % nevner i år at dette er et kjent virkemiddel.

På flere av de andre områdene finner vi også endringer, men de fleste av disse er innenfor feilmarginene. Unntaket her er *markering av trinn* og *markering av søyler* som har en nedgang på henholdsvis 7 og 5 prosentpoeng sammenlignet med 2016.

Andelen som *ikke kan nevne noen* virkemidler for bedre synsforhold er nå redusert til 16% (2016, 20 %). I årets måling er det færrest blant de prosjekterende (9 %) som ikke kan nevne noe enn i bransjen totalt.

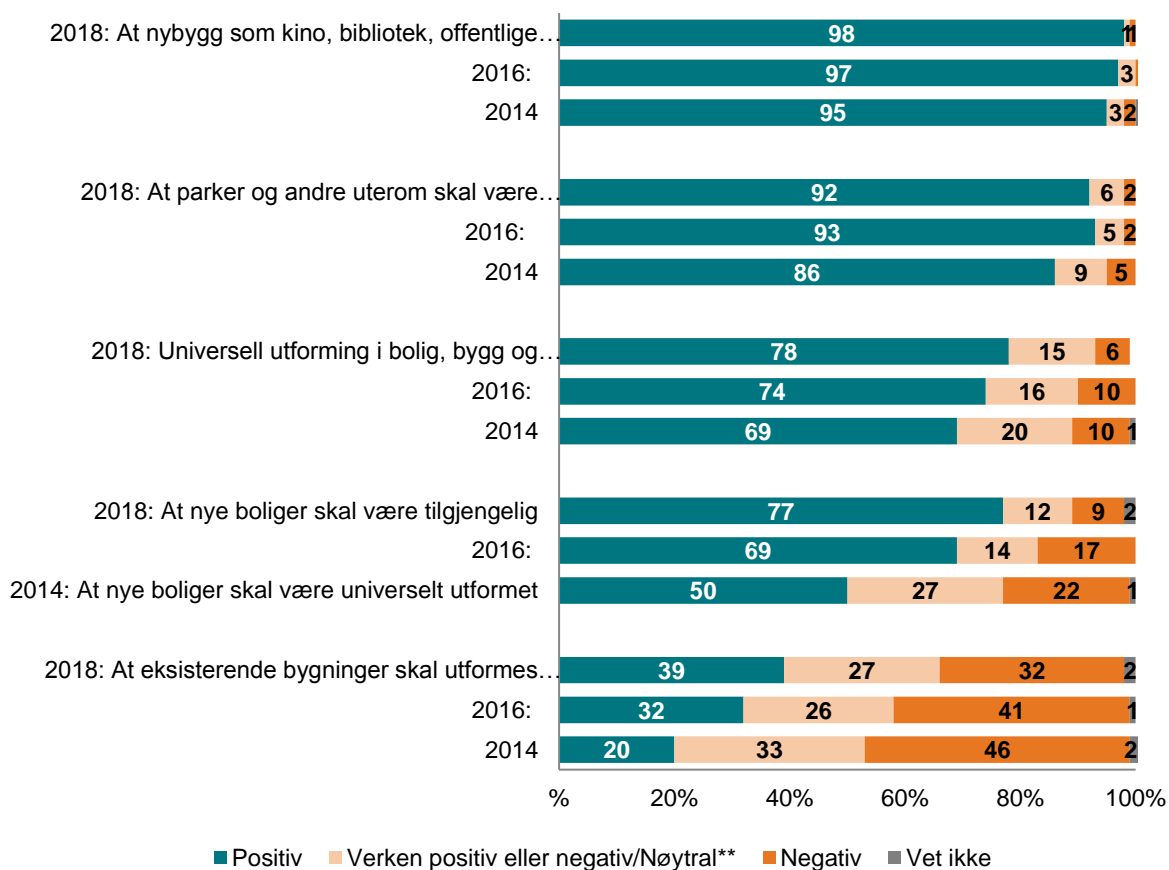

4.3 Holdninger til universell utforming

Gjennomgående mer positive holdninger i 2018 enn i 2016

Figur 25 viser hvor enig eller uenig respondentene i bransjeutvalget er på en rekke påstander om universell utforming. Resultatene viser at holdningene til universell utforming fortsatt går i en positiv retning.

Figur 25: På bakgrunn av det du vet om universell utforming, hvor positiv eller negativ er du til følgende?*

* Skalaen for svaralternativer er endret fra 2014 til 2016. I 2014 var det en trepunktsskala med alternativene positiv, nøytral og negativ. I 2016 er det en fempunktsskala med alternativene svært positiv, ganske positiv, nøytral, ganske negativ og negativ.

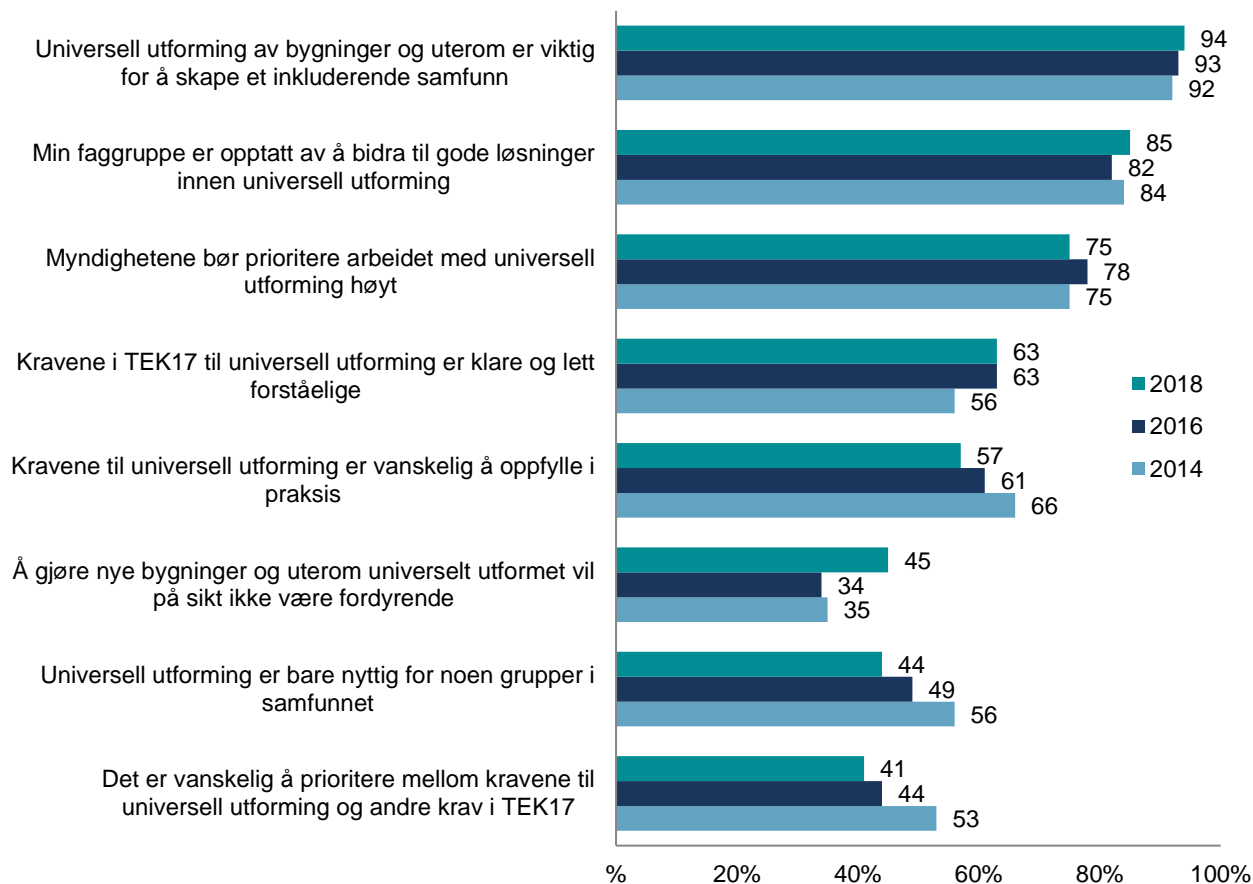
Den positive utviklingen fortsetter. For alle forholdene som er målt er andelen som er positive større enn ved 2016-målingen. Det er nærmest total oppslutning (98%) om at *offentlige bygg som oppføres skal være universelt utformet*. For utsagnet «*Nye boliger skal være tilgjengelig*» har andelen som er positiv økt fra 69 % til 77 % fra 2016 til 2017.

Videre er det en økning på 7 prosentpoeng når det gjelder positiv holdning til å utforme *eksisterende bygninger* universelt. Det er Forvalterne som nå utpeker seg med størst andel svært positive til å utforme eksisterende bygninger universelt (18 % svært positiv). Også når det gjelder å gjøre nye boliger tilgjengelige er andelen svært positiv størst blant Forvalterne (svært positive 54%).

Andelen som er nøytrale, holder seg på samme nivå som i 2016.

Figur 26: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander?

Helt + delvis enig

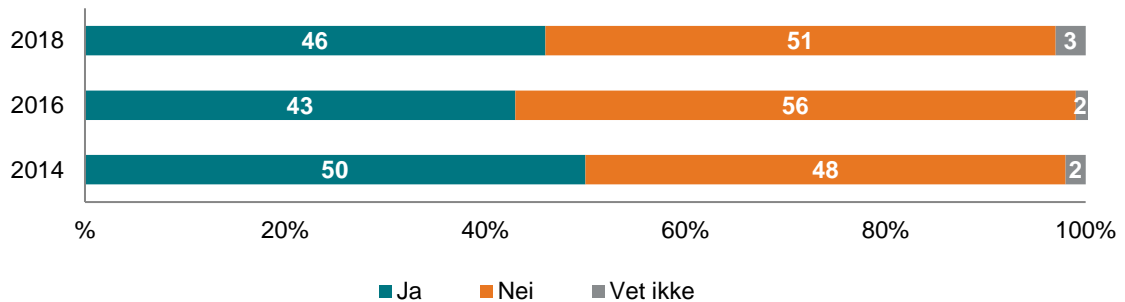
Stadig færre innenfor byggebransjen mener nå at *universell utforming bare er nyttig for noen grupper i samfunnet* og at *det er vanskelig å prioritere mellom kravene til universell utforming og andre krav i TEK17*. I tillegg viser resultatene at andelen som mener at det å gjøre nye bygninger og uterom universelt utformet på sikt ikke vil være fordyrende øker. Imidlertid er andelen av Profesjonelle byggherrene signifikant lavere enn totalen på dette området, og andelen som er uenige i at det ikke vil være fordyrende på sikt er høyere enn totalen (33 %). Hva de forskjellige målgruppene legger i begrepet fordyrende (prosjektøkonomisk eller samfunnsøkonomisk) kan ha en sammenheng med hvilket område man arbeider innenfor.

En positiv utvikling for universell utforming er også at stadig færre er enige i påstanden om at *kravene i TEK17 er vanskelig å oppfylle i praksis*.

4.4 Implementering

Antall bedrifter som har nedfelt universell utforming i planer og strategier ligger på samme nivå som i 2016.

Figur 27: Er universell utforming nedfelt i strategi/visjon/plan i din bedrift?

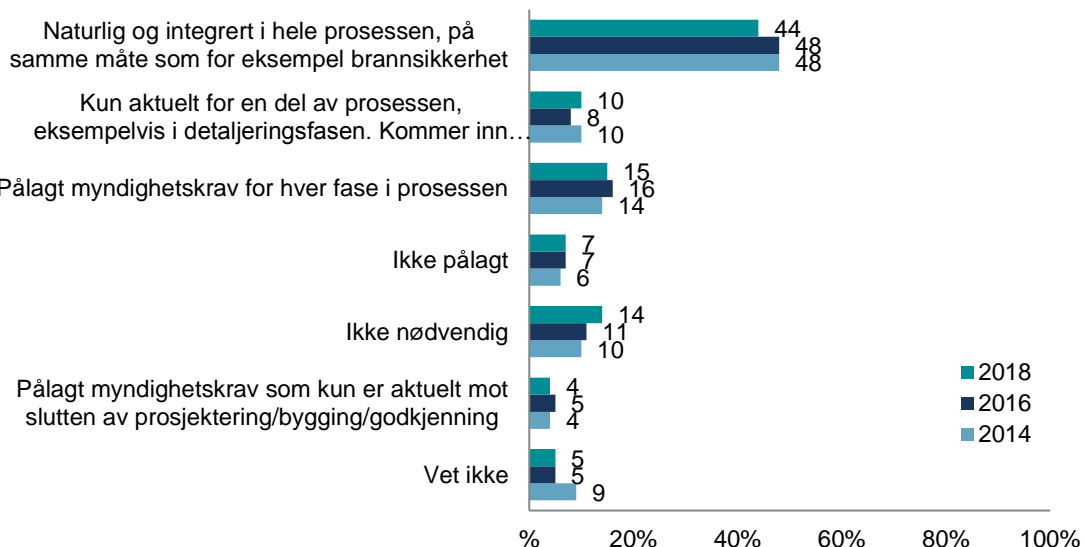

Andelen som sier at universell utforming er nedfelt i bedriftens strategier og planer er på samme nivå som i 2016. En økning på 3 prosentpoeng er innenfor feilmarginene.

Her er det som i 2016, nokså store forskjeller mellom undergruppene. Kun 37 % blant de utførende svarer at bedriften har dette nedfelt, men hos de prosjekterende svarer 57 % at dette er nedfelt.

Litt under halvparten har universell utforming naturlig integrert i byggeprosjektet

Figur 28: Tenk på det siste byggeprosjektet du har vært involvert i. Opplever du at universell utforming er...

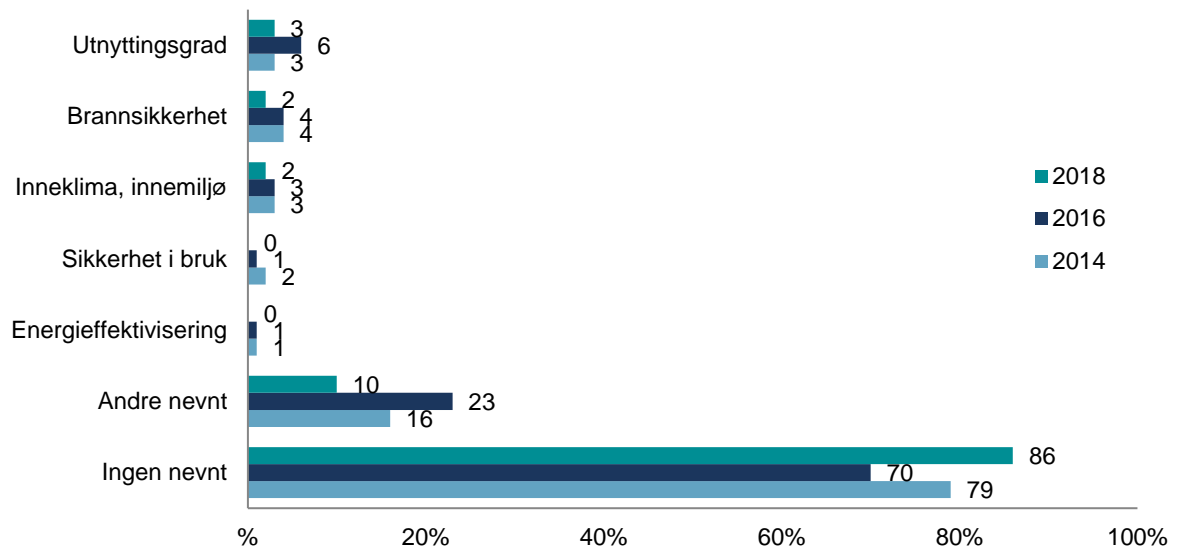

Når det gjelder inkludering av universell utforming gjennom hele byggeprosjektet har tallene ikke endret seg vesentlig sammenlignet med 2016-målingen, alle endringene er innenfor feilmarginene. 44 % oppgir at universell utforming er naturlig og integrert i hele prosessen.

Det er flest blant de prosjekterende (61 %) og færrest blant forvaltere (34 %) som svarer dette. Andelen som svarer «vet ikke» ligger på 5 %, som i 2016.

86 % mener at kravene i TEK17 ikke kommer i konflikt med krav om universell utforming

Figur 29: Er det noen krav i TEK7 som kommer i konflikt med universell utforming, og i så fall hvilke?

Resultatene tyder på at færre enn i 2016 mener nå at kravene til universell utforming kommer i konflikt med andre krav i byggetekniske forskrifter.

Når det gjelder utnyttingsgrad har vi en nedgang på 3 på prosentpoeng som mener at dette kommer i konflikt med andre krav om universell utforming. For brannsikkerhet, inneklima/innemiljø, sikkerhet i bruk og energieffektivisering ligger resultatene på samme nivå som i 2016.

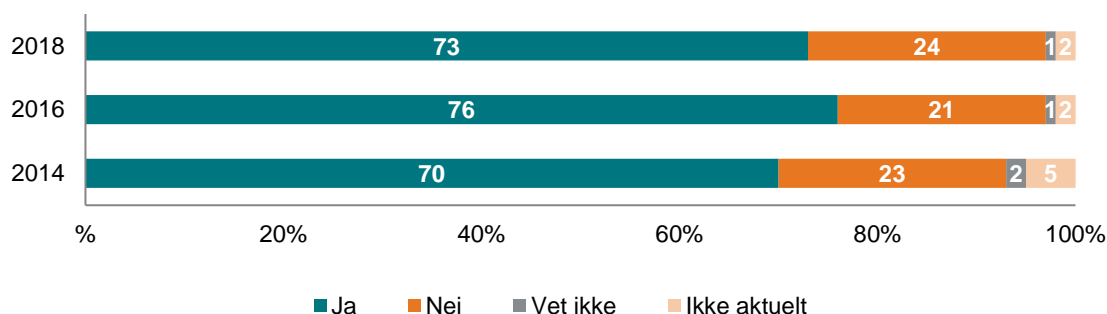
Imidlertid er det en vesentlig mindre andel enn i 2016 som oppgir andre forhold, her har vi en nedgang på 13 prosentpoeng. Hele 86 % nevner ingen forhold som kommer i konflikt, og dette er en økning på 16 prosentpoeng siden 2016.

Resultatene viser ingen signifikante forskjeller mellom undergruppene.

4.5 Kompetansebehov

De prosjekterende mener at de har mest kompetanse om universell utforming

Figur 30: Mener du at du har tilstrekkelig kompetanse om universell utforming innenfor dine arbeidsområder?

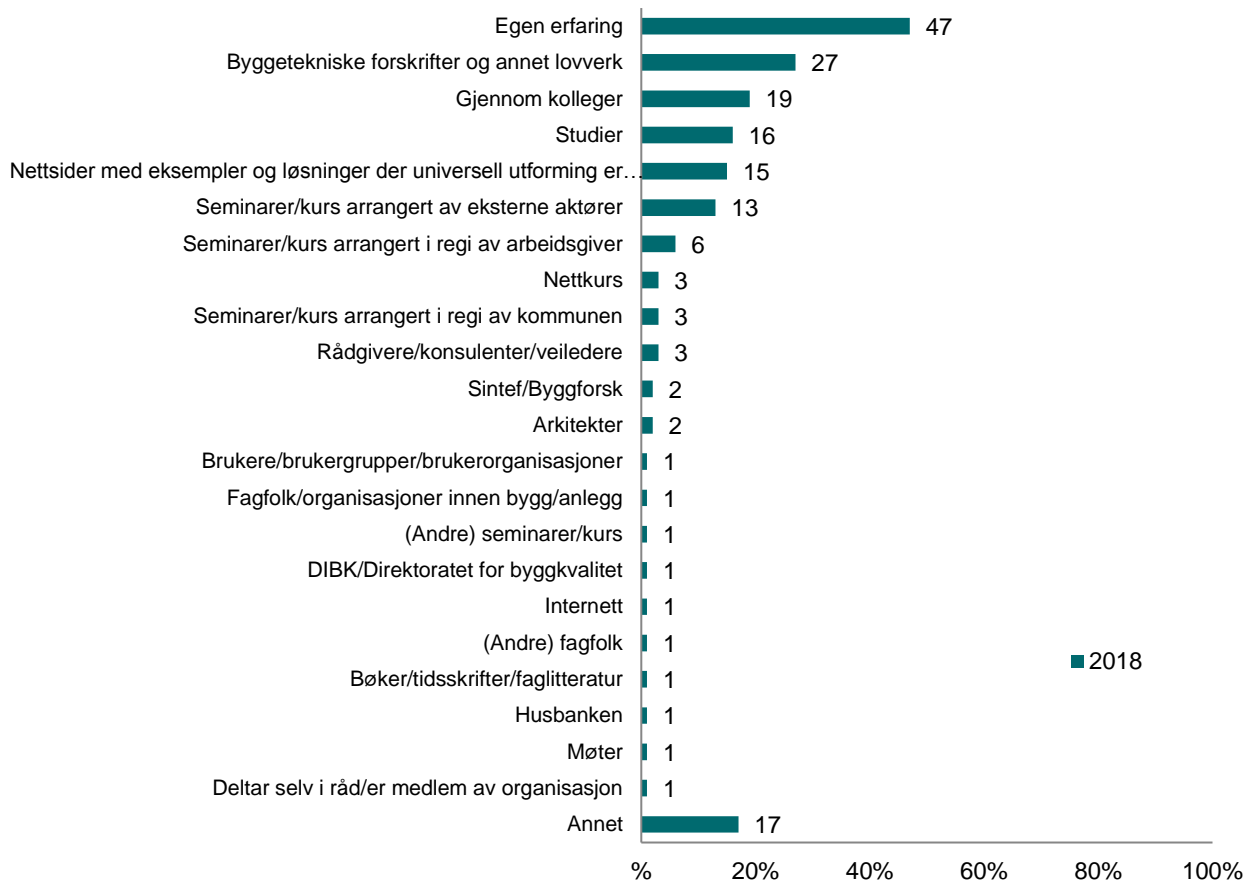

Andelen som mener at de har tilstrekkelig kompetanse om universell utforming for å utføre jobben sin ligger på samme nivå som i 2016. 73 % svarer nå at de har tilstrekkelig kompetanse. Dette er en nedgang på 3 prosentpoeng sammenlignet med 2016 som er innenfor feilmarginene.

Det er vesentlig flere blant de prosjekterende (82 %) som svarer ja på dette enn blant de øvrige gruppene. Imidlertid ser vi en signifikant nedgang på 5 prosentpoeng blant de prosjekterende som sier de har tilstrekkelig kompetanse sammenlignet med målingen i 2016.

Om lag halvparten har tilegnet seg kompetanse de har gjennom egen erfaring

Figur 31: På hvilken måte eller gjennom hvilke kanaler har du skaffet deg den kompetansen du i dag har innenfor området universell utforming?

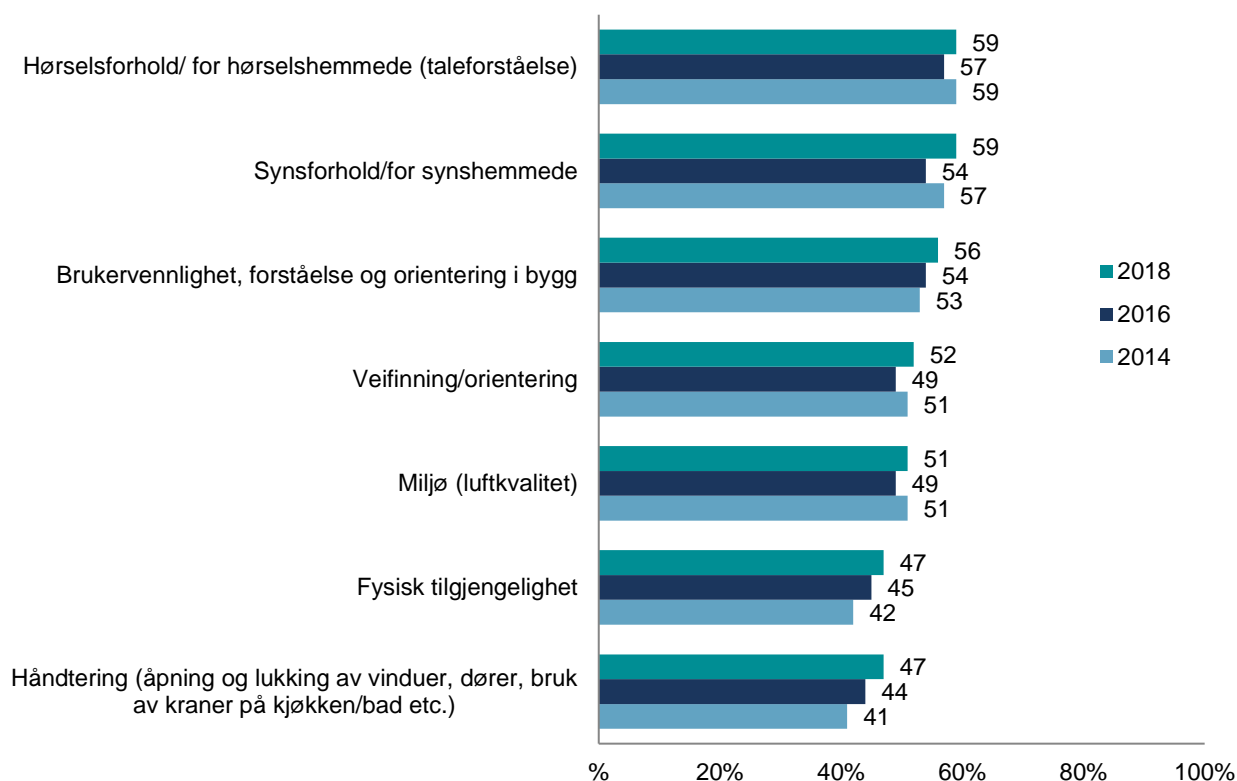
Flertallet i byggebransjen (47 %) sier at den kompetansen de i dag har innenfor området universell utforming har de skaffet seg gjennom *egen erfaring*. Som en god nummer to kommer *de byggetekniske forskriftene og annet lovverk*. 27 % sier at det er gjennom denne kanalen at de har skaffet seg kompetanse, 19 % oppgir *kollegaer* som kompetanse givere.

Det er blant de prosjekterende (39 %) vi finner den laveste andelen som har skaffet seg kompetansen gjennom *egen erfaring*, og det er også blant disse vi finner den største andelen (40%) som oppgir *byggetekniske forskrifter og annet lovverk* som kompetanse kilde. Blant de utførende er det kun 17 % som sier at *byggetekniske forskrifter* er kilden til kompetanse, mens 20 % av Forvalterne svarer det samme.

Bant de prosjekterende finner vi også den største andel som oppgir *studier* (25 %) og *seminarer/kurs i regi av arbeidsgiver* (12 %) som kanaler.

Forvalterne har størst behov for kompetanse

Figur 32: Har du selv behov for mer kompetanse for å ivareta universell utforming på følgende områder?
Andel som svarer «Ja»

I tråd med at noen færre mener de har tilstrekkelig kompetanse om universell utforming enn i 2016, er kompetansebehovet litt høyere ved 2018-undersøkelsen for de fleste områder som er målt. Imidlertid er de fleste endringene små og ligger innenfor feilmarginene, og kan derfor være en tilfeldighet.

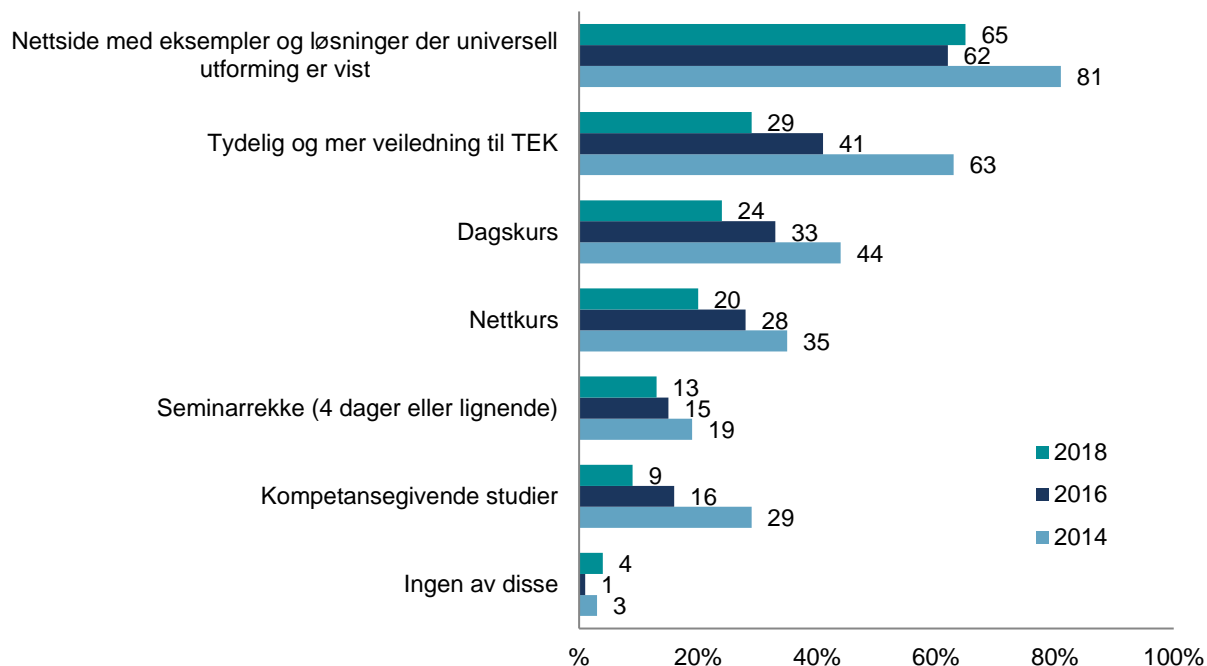
Forvalterne er den gruppen som har høyest andel som mener at de har behov for kompetanse på områdene; *Synsforhold/for synshemmede*, *fysisk tilgjengelighet* og *håndtering (åpning og lukking av vinduer, dører, bruk av kraner ol)*.

Forskjellene mellom undergruppene er mindre ved denne målingen enn hva vi fant ved målingen i 2016.

I neste kapittel skriver vi mer om sammenhengene mellom kunnskap, holdninger og egenvurderingen av behovet for mer kunnskap.

Stadig færre har behov for kompetanse gjennom veiledning til TEK

Figur 33: Hvordan kunne du tenke deg å få denne kompetansen?

De som har svart at de har behov for mer kompetanse på ett eller flere av områdene over har så fått spørsmål om hvordan de kunne tenke seg å få denne kompetansen. Det er betydelig lavere andeler enn i 2016 for alle de potensielle kunnskapskildene som er målt bortsett fra for *Nettsider med eksempler og løsninger der universell utforming er vist* og *Seminarrekke*, som begge ligger på samme nivå som i 2016.

Andelen som ønsker kompetanse gjennom *tydelig og mer veiledning til byggeteknisk forskrift* har den største nedgangen på 12 prosentpoenget, og har med dette sunket med hele 34 prosentpoeng siden 2014. Årsaken til dette kan muligens være at de fleste nå føler at de har god kjennskapen til TEK som har eksistert siden 2010, riktignok med en oppdatering i 2017.

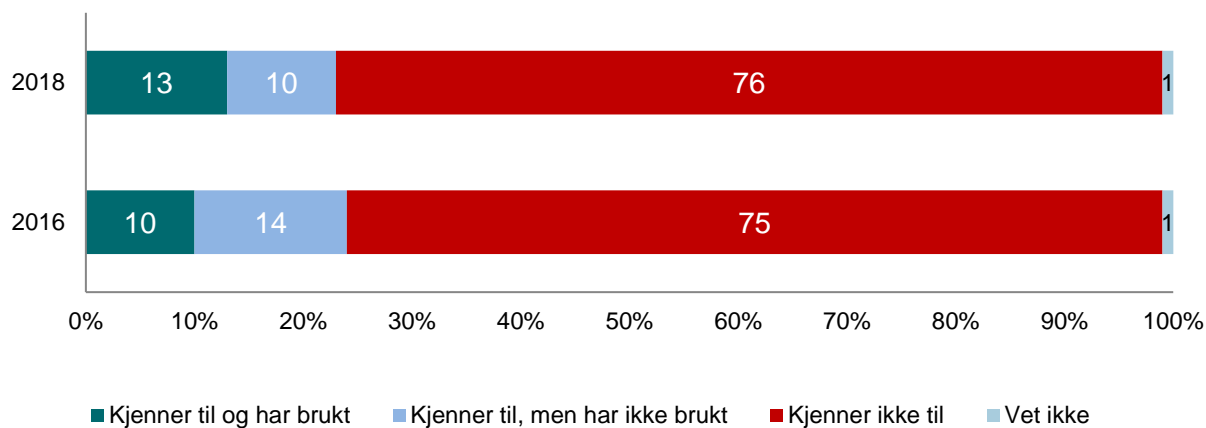
På enkelte områder er det også her forskjeller mellom undergruppene. Når det gjelder tydelig og mer veiledning til TEK er det flest prosjekterende (39 %) som ønsker dette, og færrest blant Forvalterne (18 %).

Andelen som foretrekker *Nettkurs* som kanal er lavest blant de prosjekterende (13 %), og andelen som ønsker *Nettsider med eksempler* er lavest blant de utførende (55 %).

13 % har brukt tenkuniverselt.no

Figur 34: Hvor godt kjenner du til nettsiden tenkuniverselt.no?

Som i 2016 kjenner ca. en fjerdedel av bransjeutvalget til nettsiden tenkuniverselt.no, mens andel som har benyttet den er noe lavere. I år svarer 13 % at de har brukt nettsiden. Dette er en økning på 3 prosentpoeng fra 2016, men endringen er innenfor feilmarginene.

Andelen som ikke kjenner til nettsiden er høyest blant de utførende på (84 %), og denne andelen har økt med 4 prosentpoeng sammenlignet med 2016. Det er blant de prosjekterende at andelen som har brukt nettsiden er størst (25 %).

5. Sammenheng mellom kunnskap og holdninger

En av hensiktene med denne undersøkelsen har vært å få innsikt i sammenhenger mellom kunnskap om, holdninger til og kunnskapsbehov knyttet til universell utforming. For å synliggjøre slike sammenhenger har vi skilt mellom dem som uhjulpet kan nevne virkemidler som kan brukes for å skape universelt utformede løsninger, og de som ikke kan nevne noen slike virkemidler i det hele tatt. Dette benyttes altså som en nedbrytningsvariabel. Vi har i denne analysen delt respondentene noe forenklet inn i *de som har kompetanse* og *de som ikke har kompetanse* om universell utforming.

Deretter undersøker vi om det finnes svarmønstre som tyder på en sammenheng mellom kompetanse, kompetansebehov og holdninger. Dette er ikke en analyse som påviser faktiske årsakssammenhenger, men en undersøkelse av hvilke faktorer som skårer høyt samtidig. Etter vår vurdering gir det substansiell mening å operere med en antakelse om at kompetanse knyttet til universell utforming også påvirker hvilke holdninger man har på området.

Allerede i 2014 så vi at resultatene tydet på at det fantes slike sammenhenger mellom kunnskap og holdninger. I 2016 har vi jobbet videre med dette og fant *flere funn som beviser at det er en sammenheng mellom kunnskap og holdninger*. De viktigste funnene fra årets undersøkelse er beskrevet nedenfor, og bekrefter mye av det vi fant av sammenhenger i 2016:

- Gruppen med god kompetanse (både etter egen oppfatning og objektivt sett etter vår definisjon)
  - Det er gjennomgående slik at disse som har god kompetanse om universell utforming i større grad nevner TEK og Plan- og bygningsloven som kilder til orientering om universell utforming. For denne gruppen er også disse kanalene som de har benyttet for å skaffe seg dagens kompetanse innenfor området universell utforming
  - Blant de med høyere kompetanse finner vi en større andel som svarer at universell utforming både var naturlig og integrert i siste byggeprosjekt
  - Funnene viser at det er en klar sammenheng mellom det å ha god kompetanse og å være opptatt av å bidra til gode løsninger innen universell utforming. Med andre ord er det en større andel blant de med god kompetanse som er opptatt av å bidra til gode løsninger, enn blant de uten god kompetanse.
  - De som har kompetanse er i større grad enige i at deres faggruppe bidrar til gode løsninger og at kravene i TEK17 føles klare og forståelig. De er tilsvarende mindre enige i at universell utforming er vanskelig å oppfylle i praksis.
  - Resultatene fra 2016 viste at de som oppga å ha god kunnskap også hadde et behov for mer kompetanse. Resultatene fra i år viser ikke i like stor grad denne sammenhengen på totalnivå.

- Gruppen med positive holdninger til universell utforming
  - Blant de med positive holdninger til universell utforming er det en signifikant større andel som nevner ulike forhold som del av en universelt utformet løsning. Som i 2016 ser vi at de som knytter flest forhold til begrepet universell utforming også er de med mest positive holdninger.
  - Resultatene viser at blant de med positive holdninger er også ønske om mere kompetanse på flere av områdene størst.
  - Når det gjelder integrering av universell utforming i en byggeprosess/prosjekt, er det slik at de som har en positiv holdning i større grad oppgir at universell utforming er naturlig og integrert gjennom prosessen.

6. Utviklingstrekk

Dette kapitlet er viet noen utviklingstrekk for kunnskap om og holdninger til universell utforming. Først presenterer vi noen hovedfunn for utviklingen fra 2016 til 2018 når vi ser på hele utvalget under ett, altså både *kommuner og byggebransjen sammenslått*. Dette kan gi en nyttig pekepinn på hvilken vei utviklingen går på et overordnet nivå. Disse funnene supplerer altså funn for kommuner og bransjer hver for seg som vi har fokusert på så langt i rapporten.

Deretter gjør vi tilsvarende for utviklingen over tid når vi sammenligner kommunene og bransjen med hverandre. Som vi skrev innledningsvis er dette ulike målgrupper med forskjellige forutsetninger, interesser og mål når det gjelder universell utforming. Det er likevel viktig å vite noe om forskjellene mellom disse gruppene for å gjøre en god målretting av innsats for å øke kunnskapen og arbeide med holdningene til universell utforming.

6.1 Hovedtrekk i utviklingen fra 2016 til 2018

Kunnskapen om universell utforming ligger stabilt siden 2016-målingen

Når det gjelder kunnskap om universell utforming på totalnivå ser vi et stabilt mønster fra målingen i 2016 til årets måling. Svarfordelingen er stort sett den samme for kjennskap til hvilke forhold som hører til en universelt utformet løsning og kjennskapen til lovverk der universell utforming er nedfelt. Andelen som oppgir at de ikke kjenner til noen lovverk der universell utforming er omtalt ligger relativt stabilt (fra 25 % i 2016 til 26 % i 2018).

Stadig positive holdninger til universell utforming

Det er en gjennomgående tendens at holdningene til universell utforming har utviklet seg i mer positiv retning. Vi ser særlig en positiv økning i andelen som er «svært positive», fra 48% til 52%. Resultatene viser at kommunene er noe mer positive til dette sammenlignet med byggebransjen, henholdsvis 97% mot 78%.

Det er også verdt å merke seg at litt flere er positive til at nye boliger skal være tilgjengelig, med en økning på 5 prosentpoeng totalt sett. Denne utviklingen gjelder særlig byggebransjen, som har økt med 8 prosentpoeng.

Holdningene til det å håndtere universell utforming i praksis er relativt stabile sammenlignet med 2016. Påstandene «at parker og andre uterom skal være universelt utformet», «at nybygg som kino, bibliotek, offentlige kontorer, skoler, butikker og restauranter skal være universelt utformet» og «at eksisterende bygninger skal utformes generelt» er mer eller mindre på samme nivå som ved forrige undersøkelse.

Andelen som mener at myndighetenes prioritering av universell utforming bør fortsette er fortsatt høy på 86 %.

Bred oppslutning om at universell utforming er viktig, men likevel nedgang i andelen som opplever at universell utforming er integrert i byggeprosesser

På spørsmålet som gjelder hvordan universell utforming er integrert og implementert i arbeidsprosesser og i planverk og strategier, viser resultatene en nedgang siden 2016. Andelen som svarer at universell utforming er naturlig og integrert i hele prosessen blitt redusert med 8 prosentpoeng, fra 60% til 52%. På samme tid ser man en svak økning i andelen som mener at universell utforming kun er aktuelt for en del av prosessen og blant dem som mener det er pålagt myndighetskrav for hver fase i prosessen.

Det er likevel tydelig at flere opplever universell utforming som viktig og nødvendig. En klar majoritet mener at universell utforming av bygninger og uterom er viktig for å skape et inkluderende samfunn (97%) og mener at sin faggruppe er opptatt av å bidra til gode løsninger innen universell utforming (89%). Videre mener nesten halvparten at universell utforming ikke vil være fordyrende, og denne andelen har økt med 8 prosentpoeng siden 2016.

Resultatene viser også at flere er positive til hvordan man håndterer universell utforming i praksis. 63% mener at kravene til byggteknisk forskrift er klare og lett forståelige, og andelen som er «helt enig» i at det er vanskelig å oppfylle i praksis har sunket fra 17% til 13%.

Stabilt behov for kompetanse om universell utforming

Det overordnede bildet av behovet for kompetanse om universell utforming er nokså likt fra 2016 til 2018. Andelen som vurderer at de har nok kunnskap om universell utforming innen sine arbeidsområder er 67 %, og ligger dermed på nivå med 2016. Omkring halvparten (52%) mener at de har fått kompetansen de har gjennom egen erfaring, etterfulgt av byggetekniske forskrifter og annet lovverk (29%) og gjennom kolleger (27%).

3 av 5 har behov for mer kompetanse om universell utforming knyttet til hørselsforhold for hørselshemmede, synsforhold for synshemmede og generelt om brukervennlighet, forståelse og orientering i bygg. Dette er tilsvarende nivåer som i 2016.

Selv om behovet for kompetanse er relativt stabilt, er likevel bildet noe endret når det gjelder hvordan de spurte ønsker å tilegne seg kompetansen de trenger. Der ønsket om kurs og

seminarer økte fra 2014 til 2016, ser man en kraftig nedgang fra 2016-2018. Nettkurs har sunket med 15 prosentpoeng, mens dagskurs har sunket med 18 prosentpoeng. Videre har kompetansegivende studier sunket med 10 prosentpoeng. Selv om over halvparten (68%) ønsker å tilegne seg kompetansen gjennom en nettside har også denne måten å tilegne seg kunnskap på hatt en nedgang på 13 prosentpoeng. Interessant spørsmål i denne sammenheng blir da om de kurs og studier som tilbys i dag oppleves som relevante, og om de tilbys gjennom riktige kanaler.

6.2 Likheter og forskjeller mellom kommunene og byggebransjen

Større begrepsforståelse i kommunene enn i bransjen

Respondentene fra kommunene viser gjennomgående større begrepsforståelse og kunnskap om universell utforming enn dem fra byggebransjen. Det er gjennomgående slik at de kommuneansatte knytter flere av de målte forholdene til universell utforming. Dette gjelder særlig sanntidsinformasjon på kollektivtrafikk, at alle kan benytte samme inngang til bygninger, stemmestyring og videotjenester. At kommunene gjennomgående har flere assosiasjoner tyder på at de har en forståelse av virkemidler for universelle løsninger som går utover det som er nedfelt i forskrift og lovverk.

Det gir i mindre grad mening å sammenligne kommuner og bransje når det gjelder kjennskap til lovverk. Vesentlig flere i kommunene kjenner til Plan- og bygningsloven. Dette er naturlig, ettersom lovens formål særlig er å samordne offentlige oppgaver og sikre at byggesaksbehandlingen er forsvarlig og korrekt.

Kjennskapen til byggteknisk forskrift er tilsvarende høyere i bransjen enn i kommunene. Det er tydelig at kunnskapen til byggteknisk forskrift TEK17 (tidl. TEK10) har økt noe blant kommuneansatte, mens den har sunket i byggebransjen. Her har kunnskapen økt med 6 prosentpoeng i kommunene, mens den har sunket med 8 prosentpoeng i byggebransjen. Også kjennskap til diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (DTL) har sett en økning i kommunene, og en svak nedgang i byggebransjen. På den andre siden ser man at kjennskap til plan- og bygningsloven har hatt en svak økning i byggebransjen på 4 prosentpoeng, mens den har sunket tilsvarende blant kommuneansatte.

Kommuneansatte viser større kunnskap på åpne og uhjulpne spørsmål

Respondentene fra kommunene viser mer kunnskap om universell utforming på både generelle og spesifikke kunnskapsspørsmål.

- På det *generelle kunnskapsspørsmålet* er andelen som nevner de mest sentrale virkemidlene omtrent 10 prosentpoeng lavere for bransjen enn for kommunene. Dette er samme tendens som i 2016.

- På spørsmålet om *fysisk tilgjengelighet* viser resultatene at byggebransjen har en signifikant høyere sannsynlighet for å gi svar som omhandler bredde, høyde og avstand. Det er ingen signifikant forskjell i andelen som ikke kan svare noe.
- På spørsmål om *brukervennlighet, forståelse og orientering* er enkelte sentrale virkemidler nevnt vesentlig hyppigere av dem fra kommunene. Kommunene gir oftere svar som omhandler informasjon, bevisst bruk av materialer og ledelinjer. Lik 2016 er det flere i bransjeutvalget som ikke kan svare noen virkemidler.
- På spørsmål om *lydforhold* er det vesentlig færre i bransjen som nevner de mest sentrale virkemidlene, sammenlignet med ansatte i kommunene. For *hjelpemidler som mikrofon, teleslynge og informasjon fra tekst og bilde* er differansen 15 prosentpoeng. For *etterklangstid* er differansen 8 prosentpoeng. Dette er imidlertid en litt lavere differanse enn 2016, som kan tyde på at gapet blir mindre. Det er uansett vesentlig flere i bransjen som ikke kan nevne noen virkemidler for bedre lydforhold.
- Den samme tendensen finner vi på spørsmål om *synsforhold*, med vesentlig færre i byggebransjen som nevner de mest sentrale virkemidlene. For virkemiddelet *bruk av kontrast* er differansen mellom kommunene og bransjen 9 prosentpoeng, som er likt 2016. For virkemiddelet *markeringer som kan forenkle orientering* er differansen 21 prosentpoeng, og har dermed økt 9 prosentpoeng siden 2016. For virkemiddelet *god allmennbelysning sammen med punktbelysning* er differansen 10 prosentpoeng, og har sunket med 5 prosentpoeng. Det er ingen signifikant forskjell i andelen som ikke kan svare noe.

Fortsatt mer positive holdninger i kommunene

De kommuneansatte har gjennomgående mer positive holdninger til universell utforming enn dem fra byggebransjen, og følger dermed samme trend som foregående undersøkelser. Forskjellene viser seg både i holdning til universell utforming generelt, men også spesifikt, for eksempel når det gjelder universell utforming i eksisterende bygninger.

Likt 2016 mener personer i byggebransjen i mye større grad at universell utforming av nye bygninger vil være fordyrende på sikt, og at et slikt tiltak kun er nyttig for enkelte grupper. De mener også i mindre grad enn kommunene at myndighetene bør prioritere arbeidet med universell utforming høyt og at de bidrar til gode universelle løsninger. Det er viktig å merke seg at de oftere mener at det er vanskelig å prioritere mellom kravene til universell utforming og andre krav i byggteknisk forskrift. Det er imidlertid ingen signifikant forskjell mellom kommunene og bransjen på hvorvidt kravene er vanskelig å oppfylle i praksis.

Universell utforming er mer naturlig integrert og implementert i kommunene

Overordnet svarer 87 % av kommunerespondentene at de har universell utforming nedfelt som førende mål i kommunalt planverk. Den tilsvarende andelen i byggebransjen som har universell utforming nedfelt i bedriftens strategier eller planer er 46 %, altså omkring halvparten. Dette er tilsvarende nivåer som 2016. Når vi spør om det siste byggeprosjektet man var involvert i, svarer 59 % i kommuneutvalget at universell utforming var naturlig og integrert gjennom hele prosessen. I bransjeutvalget svarer 44 % dette. Dette representerer

en nedgang for begge sektorer. I bransjeutvalget er det også en litt større andel som svarer at universell utforming verken er pålagt eller nødvendig.

Byggebransjen vurderer i større grad kompetansen sin som god nok

Et trekk som gjentar seg fra forrige måling, er at det er kommuneutvalget som mener de har behov for mer kompetanse, selv om det totalt sett er denne målgruppen som kan vise til mest kunnskap. 62% i kommunene mener de har tilstrekkelig kompetanse om universell utforming. Til sammenligning mener 73 % i bransjen det samme. Den samme tendensen ser vi når vi spør spesifikt om områder man har behov for mer kompetanse, der andelen som svarer bekreftende på dette høyere i kommunene. Dette gjelder hovedsakelig områder som fysisk tilgjengelighet, håndtering og miljø.

Lik tidligere er det forskjeller i hvordan de to gruppene kunne tenke seg å få denne kompetansen. De kommuneansatte ønsker i større grad kurs i ulike former (nettkurs, dagskurs, seminarer, studier) enn byggebransjen.

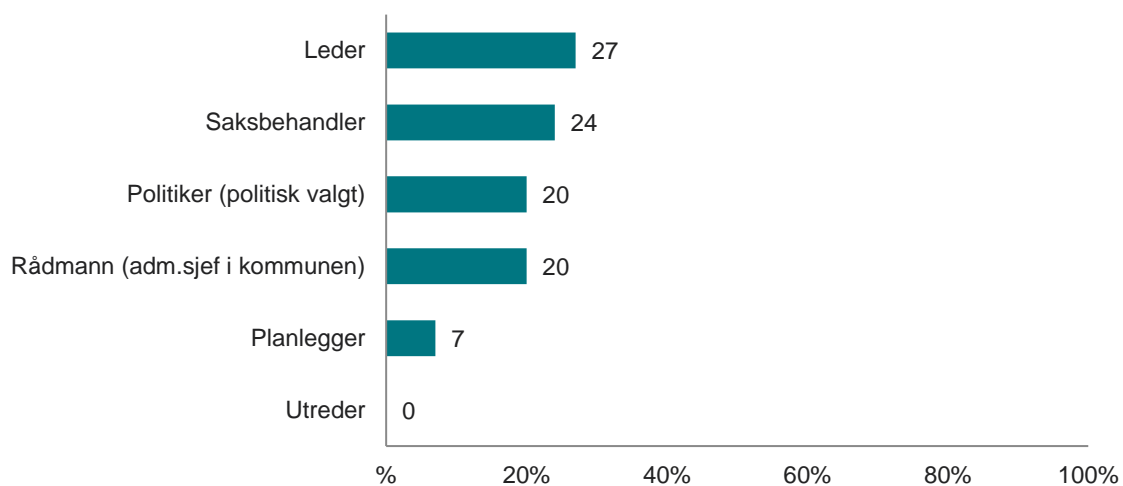
7. Om utvalget

Tabell 1: Utvalgskvoter

Kommune	50 % (N=502)
Byggesaker	10 % (N=100)
Planarbeid	10 % (N=100)
Eiendomsforvaltning	10 % (N=100)
Politikere	10 % (N=101)
Rådmenn	10 % (N=101)

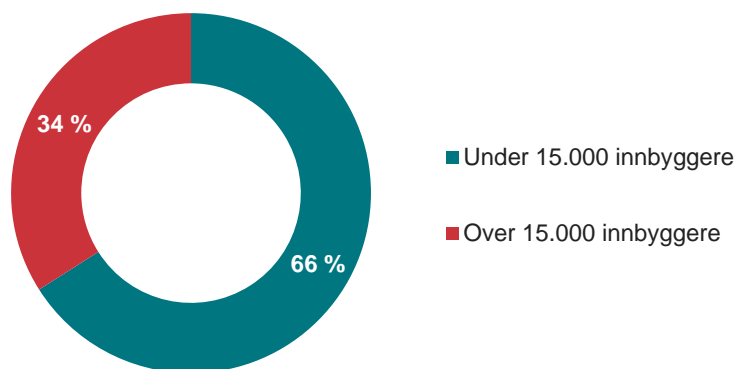
Byggebransje	50 % (N=500)
Profesjonelle byggherrer	12 % (N=125)
Prosjekterende	12 % (N=125)
Utførende	13 % (N=125)
Forvaltere	12 % (N=125)

Figur 34: Rolle i kommunen (N=502)

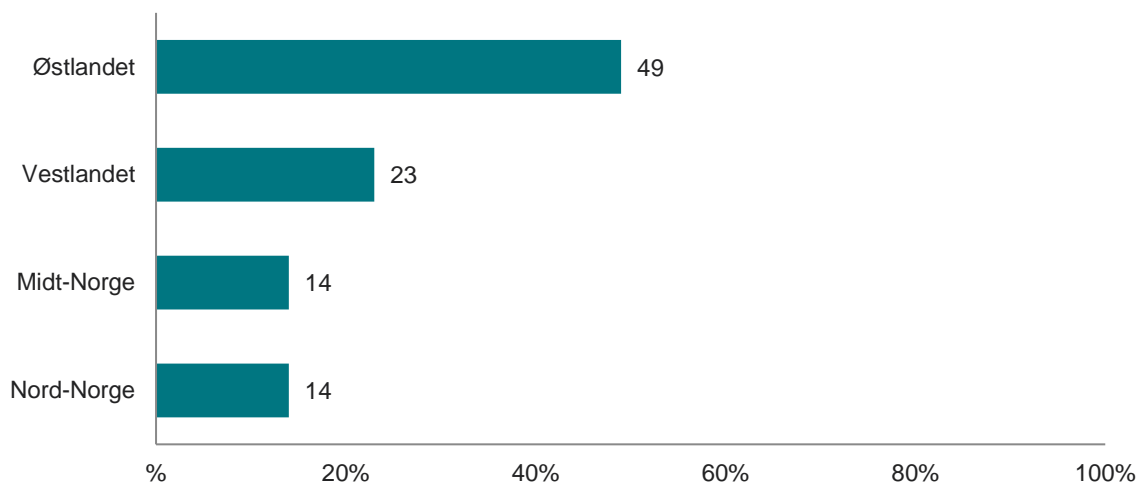

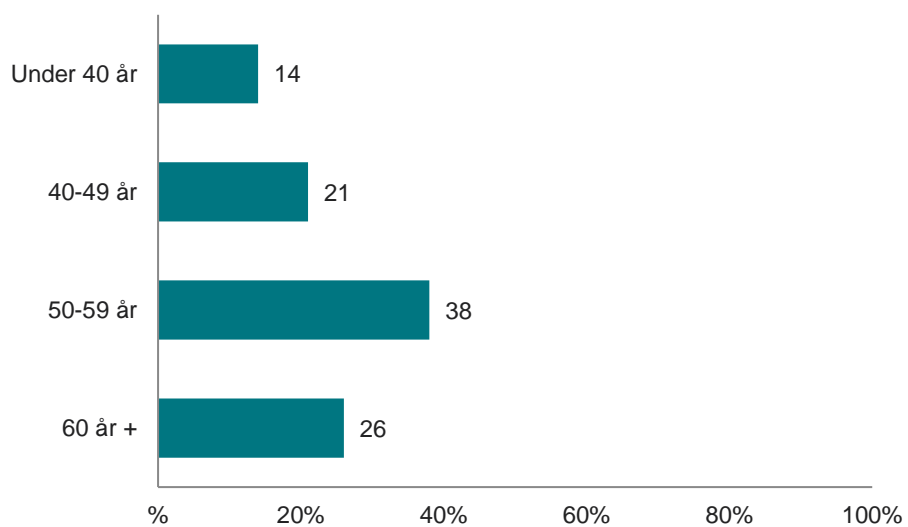
Figur 35: Kommunestørrelse (N=504)

Figur 36: Landsdel (N=1010)

Figur 37: Alder (N=1002)

8. Vedlegg

Spørreskjema

q1	Det er en nasjonal målsetting at alle mennesker skal ha like muligheter til å delta i samfunnslivet. For å oppnå dette må boliger, bygninger og uteområder utformes slik at de kan brukes av alle. Kjenner du til hvilke lover og forskrifter du kan henvise til eller orientere deg i når det gjelder universell utforming? IKKE LES
----	---

♦ range: multi	
Plan- og bygningsloven	☐ 1
Lov om offentlige anskaffelser	☐ 2
Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven DTL)	☐ 3
Forskrift om tekniske krav til byggverk (TEK17) – byggteknisk forskrift)	☐ 4
Arbeidsmiljøloven	☐ 5
Lov om universitet/høgskole	☐ 6
Lov om videregående opplæring	☐ 7
Forskrift om universell utforming av IKT-løsninger	☐ 8
Andre nevnt	☐ 9
♦ exclusive	☐ 10
Kjenner ingen	

q2	Hvilke av følgende mener du hører til begrepet universell utforming? LES OPP
----	--

♦ range: multi	
♦ rot:	
Automatiske dører på kjøpesenter	☐ 1
Sanntidsinformasjon på kollektivtrafikk: tog, buss, båt	☐ 2
Fjernkontroll til TV	☐ 3
At alle kan benytte samme inngang til bygninger	☐ 4
Stemmestyring på mobiltelefon og nettbrett	☐ 5
Skype og lignende videotjenester	☐ 6
♦ exclusive	☐ 7
Ingen nevnt	

q3	På bakgrunn av det du vet om universell utforming, hvor positiv eller negativ er du til følgende?					
♦ range:*						
	Svært positiv	Ganske positiv	Verken positiv eller negativ	Litt negativ	Svært negativ	Vet ikke
	1	2	3	4	5	6
Universell utforming i bolig, bygg og uteområder generelt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
At nye boliger skal være tilgjengelig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
At parker og andre uterom skal være universelt utformet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
At nybygg som kino, bibliotek, offentlige kontorer, skoler, butikker og restauranter skal være universelt utformet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
At eksisterende bygninger skal utformes universelt	☐	☐	☐	☐	☐	☐

q4	Kun til kommuner Er universell utforming nedfelt som førende mål i kommunalt planverk i din kommune?	
♦ filter: utv=1		
♦ range:*		
Ja	☐	1
Nei	☐	2
Vet ikke	☐	3

q5	Kun til bedrifter Er universell utforming nedfelt i strategi/visjon/plan i din bedrift?	
♦ filter: utv=2		
♦ range:*		
Ja	☐	1
Nei	☐	2
Vet ikke	☐	3

q6	Mener du at du har tilstrekkelig kompetanse om universell utforming innenfor dine arbeidsområder?
♦ range:*	
Ja	☐ 1
Nei	☐ 2
Vet ikke	☐ 3
Ikke aktuelt for meg/mitt arbeidsområde	☐ 4

q7	Tenk på det siste byggeprosjektet du har vært involvert i. Opplever du at universell utforming er LES OPP
♦ range:*	
Naturlig og integrert i hele prosessen, på samme måte som for eksempel brannsikkerhet	☐ 1
Kun aktuelt for en del av prosessen, eksempelvis i detaljeringsfasen. Kommer inn når detaljeringsgraden i prosjektet er større	☐ 2
Pålagt myndighetskrav for hver fase i prosessen	☐ 3
Pålagt myndighetskrav som kun er aktuelt mot slutten av prosjektering/bygging/godkjenning	☐ 4
Ikke pålagt	☐ 5
Ikke nødvendig	☐ 6
Vet ikke	☐ 7
Ikke les opp	☐ 7

q8	Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander? Les opp					
♦ range:*	Helt enig 1	Delvis enig 2	Verken enig eller uenig 3	Delvis uenig 4	Helt uenig 5	Vet ikke 6
♦ rot:r Å gjøre nye bygninger og uterom universelt utformet vil på sikt ikke være fordyrende	○	○	○	○	○	○ 1
Universell utforming av bygninger og uterom er viktig for å skape et inkluderende samfunn	○	○	○	○	○	○ 2
Universell utforming er bare nyttig for noen grupper i samfunnet.	○	○	○	○	○	○ 3
Kravene til universell utforming er vanskelig å oppfylle i praksis	○	○	○	○	○	○ 4
Min faggruppe er opptatt av å bidra til gode løsninger innen universell utforming	○	○	○	○	○	○ 5
Kravene i TEK17 til universell utforming er klare og lett forståelige	○	○	○	○	○	○ 6
Det er vanskelig å prioritere mellom kravene til universell utforming og andre krav i TEK17	○	○	○	○	○	○ 7
Myndighetene bør prioritere arbeidet med universell utforming høyt	○	○	○	○	○	○ 8

q9	Er det noen krav i TEK17 som kommer i konflikt med universell utforming, og i så fall hvilke? IKKE LES
♦ range:*	
Energieffektivisering	☐ 1
Inneklima, innemiljø	☐ 2
Brannsikkerhet	☐ 3
Sikkerhet i bruk	☐ 4
Lys og utsyn	☐ 5
Utnyttingsgrad	☐ 6
Andre nevnt	☐ 7
♦ exclusive	☐ 8
Ingen nevnt	

q10	Hva skal til eller hvilke elementer er avgjørende eller sentrale for en godt utformet universell løsning? Nevn inntil tre viktigste elementer IKKE LES
♦ range: multi – maks 3 svar	
Veifinning/orientering/forståelse i bygg	☐ 1
Synsforhold/for synshemmede	☐ 2
Hørselsforhold/ for hørselshemmede (taleforståelse)	☐ 3
Kognitiv tilgjengelighet	☐ 4
Fysisk tilgjengelighet	☐ 5
Håndtering (åpning og lukking av vinduer, dører, bruk av kraner på kjøkken/bad etc.)	☐ 6
Miljø (luftkvalitet)	☐ 7
Annet, noter:	Open 8
♦ exclusive	☐ 9
Ingen nevnt	

q11	Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre fysisk tilgjengelighet/bevegelse i bygg? Multi – max 3 Nevn inntil tre viktigste virkemidler IKKE LES
♦ range:*	
Bredde, høyde, avstand: gode plassforhold, bredde på dører, fri gulvplass foran og ved siden av dører, bredde på passasjer	☐ 1
Snu- og svingareal: steder der plass for å snu, svinge, åpne en dør er nødvendig.	☐ 2
Stigninger/nivåforskjeller, trinnfrihet	☐ 3
Benker underveis i lange korridorer og langs gangveier. Benker intrukket fra gangareal	☐ 4
Betjening: rekkverk, brytere og betjeningspanel i rett høyde	☐ 5
Overflater: jevnt/ujevnt, sklisikkert, rengjøringsvennlig	☐ 6
Dører - trekraft (enkle å åpne). Unngå tunge dører og tung betjening av vinduer.	☐ 7
Håndløper med god gripemulighet	☐ 8
Annet, noter:	Open 9
♦ exclusive	☐ 10
Ingen nevnt	

q12	Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre brukervennlighet, forståelse og orientering i bygg? Nevn inntil tre viktigste virkemidler IKKE LES
♦ range: multi – maks 3 svar	
Enkel og logisk/intuitiv planløsning	☐ 1
Informasjon (taktil, visuelt og/eller auditivt) som er tydelig og enkel å forstå	☐ 2
Bevisst bruk av materialer, farger, belysning og akustiske egenskaper	☐ 3
Ledelinje fra hovedinngang til skranke og heis for enklere orientering	☐ 4
Bruk av naturlige ledelinjer: adskilt møbleringssone og gangsoner med ulik struktur i underlag, håndløper langs trapp, lyspunkt i tak	☐ 5
Gulv mørkere enn vegg, vegg mørkere enn tak	☐ 6
Skilting med piktogram	☐ 7
Enkle, tydelige skilt med kontrast mellom bakgrunnsfarge og bokstaver.	☐ 8
Sanselige (syn, hørsel, lukt og følbare) orienteringsobjekter	☐ 9
Annet, noter:	Open 10
♦ exclusive	☐ 11
Ingen nevnt	

q13	Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre lydforhold eller gjøre det enklere for hørselshemmede i bygg og uteområder? Multi max 3 answers	
	Nevn inntil tre viktigste virkemidler IKKE LES	
♦ range:*		
God taleforståelse - omfatter akustisk miljø og tekniske hjelpemidler som lydsignaler (lydfyr) og teleslynger	☐	1
Hjelpemidler: Mikrofon, teleslynge, informasjon fra tekst og bilde	☐	2
Redusere bakgrunnsstøy: Lydisolering for luftlyd, trinnlyd, tekniske installasjoner, biltrafikk, prat, lyd fra skraping av møbler mot gulv o.l.	☐	3
Etterklangstid: akustiske plater/overflater	☐	4
Annet, noter:		Open 5
♦ exclusive		
Ingen nevnt	☐	6

q14	Hvilke virkemidler kan brukes for å bedre synsforhold/gjøre det enklere for synshemmede i bygg?	
	Nevn inntil tre viktigste virkemidler IKKE LES	
♦ range: multi – maks 3 svar		
Lesbarhet: merking som tekst, grafikk, symboler, piktogram	☐	1
Enkle og logisk oppbyggede planløsninger, tydelige holdepunkter	☐	2
Kontrast: kontraster som er avhengig av belysning, og også forhold omkring fargesetting med kontrastfarger på gulv, vegger, dører, rekkverk, taster, ringeklokker	☐	3
God allmennbelysning sammen med punktbelysning	☐	4
Direkte og indirekte belysningsnivå i samme bygg gir mulighet for oversiktlys og lys for å se kontraster	☐	5
Unngå motlys	☐	6
Unngå søyler i gangareal	☐	7
Markering av søyler i tydelig fargeforskjell til bakgrunnsfarge og gulvfarge.	☐	8
Blending/blanke overflater: angir blendingsforhold som bør unngås, f.eks. glassflater og lysplassering. Merkede glassflater	☐	9
Markering av trinn	☐	10
Markeringer - forenkle orientering, f.eks. retningsangivende mønster og ledelinjer i gulvbelegg.	☐	11
Taktile markeringer	☐	12
Annet, noter:		Open 13
♦ exclusive		
Ingen nevnt	☐	14

q15		Har du selv behov for mer kompetanse for å ivareta universell utforming på følgende områder?		
		Les opp		
♦ range:*				
		Ja	Nei	Vet ikke
		1	2	3
♦ rot:r				
Veifinning/orientering		☐	☐	☐ 1
Synsforhold/for synshemmede		☐	☐	☐ 2
Hørselsforhold/ for hørselshemmede (taleforståelse)		☐	☐	☐ 3
Brukervennlighet, forståelse og orientering i bygg		☐	☐	☐ 4
Fysisk tilgjengelighet		☐	☐	☐ 5
Håndtering (åpning og lukking av vinduer, dører, bruk av kraner på kjøkken/bad etc.)		☐	☐	☐ 6
Miljø (luftkvalitet)		☐	☐	☐ 7

q16		Hvordan kunne du tenke deg å få denne kompetansen?	
		LES OPP	
♦ filter:q15 if answered "Ja" in any of the alternatives in Q15 - multi			
♦ range:*			
Nettside med eksempler og løsninger der universell utforming er vist		☐	1
Tydelig og mer veiledning til TEK		☐	2
Nettkurs		☐	3
Dagskurs		☐	4
Seminarrekke (4 dager eller lignende)		☐	5
Kompetansegivende studier		☐	6
♦ exclusive:yes		☐	7
Ingen av disse			

q16a	På hvilken måte eller gjennom hvilke kanaler har du skaffet deg den kompetansen du i dag har innenfor området universell utforming? Ikke les opp
♦ range:*	
Byggetekniske forskrifter og annet lovverk	○ 1
Nettsider med eksempler og løsninger der universell utforming er vist	○ 2
Nettkurs	○ 3
Seminarer/kurs arrangert i regi av arbeidsgiver	○ 4
Seminarer/kurs arrangert i regi av kommunen	○ 5
Seminarer/kurs arrangert av eksterne aktører	○ 6
Studier	○ 7
Gjennom kolleger	○ 8
Egen erfaring	○ 9
Annet noter:	Open 10

Label35	Nettsiden "Tenk universelt" inneholder artikler om utforming, uteareal, publikumsbygg og boliger. Nettsiden er utviklet av Direktoratet for byggkvalitet og Husbanken. Hvor godt kjenner du til nettsiden tenkuniverselt.no?
♦ range:*	
Kjenner ikke til	○ 1
Kjenner til, men har ikke brukt	○ 2
Kjenner til og har brukt	○ 3
Vet ikke	○ 4